

2018. szeptember 28.

A BARÁTSÁG
melléklete

Nemzetiségi könyvtárak Magyarországon

Konferencia az Országos Idegennyelvű Könyvtárban
a Magyarországi Szlovákok Könyvtára és Dokumentációs
Központja szervezésében

Köszönet Szabados Annának

Szerkesztők: **Mayer Éva és Hegedűs Sándor**
Művészeti szerkesztő: **Szélpál Éva**

Horváth István
az Országos Idegennyelvű Könyvtár főigazgató helyettese

köszöntője

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Vendégeink!

Szeretettel köszöntöm Önöket, a Magyarországi Szlovákok Könyvtára és Dokumentációs Központja s az Országos Idegennyelvű Könyvtár *Nemzetiségi könyvtárak Magyarországon* című konferenciáján.

Köszöntöm dr. Fürjes Zoltánt, az Egyházi, Nemzetiségi Kapcsolatokért és az Üldözött Keresztények Megsegítéséért Felelős Államtitkárság helyettes államtitkárát, *Sörény Edinát*, az Emberi Erőforrások Minisztériuma Könyvtári és Levéltári Főosztálya főosztályvezetőjét, az előadókat, a nemzetiségi önkormányzatok képviselőit és minden kedves vendégünket!

Az Országos Idegennyelvű Könyvtárnak egyik legfontosabb feladata a nemzetiségi szakkönyvtári feladatkör és a nemzetiségi dokumentum-ellátás koordinációja. Ezért örömmel fogadtuk e konferencia szervezésének ötletét a Magyarországi Szlovákok Könyvtára és Dokumentációs Központja vezetőjétől, *Szabados Annától*. Külön öröm számomra, hogy ilyen szép számú érdeklődő figyelmét sikerült felkeltenünk.

A nemzetiségi könyvtárakra talán még inkább igaz az a kitétel, miszerint egyetlen könyvtár – működjön bár a legmagasabb színvonalon – egymagában nem képes kiszolgálni összes olvasója igényét, de egy jól működő könyvtári hálózat részeként már sokkal nagyobb esélye van erre. Mint a legtöbb összetett rendszer esetén, a kulcsszó itt is az együttműködés lehet. Ennek egyik fontos eleme, hogy a partnerek megismerjék egymást, a működésüket, tevékenységüket, céljaikat, lehetőségeiket. Ez adhat alapot egy későbbi sikeres közös munkához. Konferenciánk lehetőség arra, hogy jó gyakorlatokkal ismerkedjünk meg, az esetleg felmerülő akadályokkal együtt. Jó ötleteket kaphatunk egymástól, különböző nézőpontokból láthatjuk a nemzetiségi könyvtárakat érintő kérdéseket, tehát – átvitt értelemben –, eleget teszünk a könyvtár klasszikus feladatának is: információkat gyűjtünk, rendszerezünk és osztunk meg.

Tartalmas időtöltést kívánok mindenkinek, aki jelenlétével megtisztelte rendezvényünket!

Köszönöm a figyelmet!

A konferencia támogatója:
Emberi Erőforrások Támogatáskezelő: NEMZ-KUL-18-1662

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Dr. Fürjes Zoltán

a Miniszterelnökség Egyházi, Nemzetiségi Kapcsolatok helyettes államtitkára

megnyitó beszéde

Egy dolgot biztosan kell tudnod, mégpedig azt, merre van a könyvtár – figyelmeztetett Albert Einstein. Nem véletlen mondta ezt, hiszen valamikor a tanuláshoz, a vizsgázáshoz, a kutatáshoz szükséges ismeretekhez, leginkább csak a könyvtárban lehetett hozzájutni, ott lehetett kijegyzetelni. Napjainkban, elektronikus eszközeink által sokkal egyszerűbb lett mindez, de bátran kijelenthetjük, hogy a klasszikus könyvtári szolgáltatás állja a versenyt az okos telefonokkal és számítógépekkel. Sőt a könyvtári szolgáltatásoknak ma már része az okos eszközök használata is.

A könyvtár ugyanakkor megmaradt annak a különleges – szinte szent – helynek, legyen szó modern vagy régi könyvtári környezetről, ahol a tudás szelleme és csendje hatja át a termet, ahol a régi könyvek illata fogadja a belépőt. A könyvtárba lépve az ember maga mögött hagyja a hétköznapi pörgését, lenémítja a telefonját és ráhangolódik a kulturális környezetre. A könyvtár történelmet idéz, tiszteletet kelt az egykori emberek munkája, tudása és művei iránt. A könyvtár közös munkára, közös tanulásra, közös kutatásra, és közösségi programokra alkalmas hely. Az interneteléréssel rendelkező könyvtárak interaktív közösségi programok megszervezésére is alkalmasak. A könyvtár lehetőséget nyújt a szabadidő hasznos eltöltéséhez, a kreatív tevékenységekhez. Fontos, hogy már a kisiskolások megismerjék a könyvtárak sokszínű világát, az ottani értelmes és érdekes időtöltés lehetőségeit.

A könyvtár kulturális közösséget épít és tart egyben, különösen a kisebb településeken vagy városrészekben, ahol a helytörténeti kincsek is segítik az identitás megőrzését. Igaz ez a *nemzetiségi könyvtárakra* is, amelyek a hazánkban élő nemzetiségi közösségek életében töltenek be fontos szerepet.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár Nyílt Napjának konferenciája a Nyelvek Európai Napjához kapcsolódóan kerül megrendezésre. Minden év szeptember 26-án ünnepeljük a Nyelvek Európai Napját. Az Európai Unióban először 2001-ben – a nyelvek európai évében – hirdették meg ezt az ünnepnapot, amely földrészünk nyelvi sokszínűségét jeleníti meg. Több mint kétszáz nyelv, mintegy hatvan kisebbségi nyelv, továbbá más világrészekről érkező emberek által beszélt nyelvek színesítik az európai kultúrát. Ma már mindenki tudja, hogy aki több nyelvet ismer, nagyobb sikerrel boldogulhat a

kommunikációban és a munkaerőpiacon, nemcsak itthon, hanem külföldön is. A nyelvismeret megszerzéséhez nagy segítséget nyújt a nemzetiségi kultúra, a nemzetiségi nyelv megszerzése, megőrzése és bővítése.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár megőrzendő értéknek tekint az európai nyelvi, és kulturális sokféleségre. Támogatja és segíti a nemzetiségi kultúra értékeinek megőrzését, valamint a nyelvtanulást. Mindehhez biztosítja a megfelelő dokumentumokat, illetve gyűjteményeket, koordinálja a nemzetiségek anyanyelvű könyvtári ellátását. Ezt a megyei könyvtárakon és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyilvános rendszerén keresztül biztosítja. Célja, hogy mindenki számára egyformán hozzáférhetőek legyenek a hazai és külföldi információs források, a hagyományos és elektronikus tartalmak, a tanuláshoz, oktatáshoz, kutatáshoz, alkotó munkához vagy az általános ismeretszerzéshez és kikapcsolódáshoz.

A nemzetiségi kultúrát gondozó intézmények és szervezetek működésének elősegítése a társadalom közös érdeke. A nemzetiségi kultúra ügye a Miniszterelnökséghez, azon belül az Egyházi, Nemzetiségi Kapcsolatokért és az Üldözött Keresztények Megsegítéséért Felelős Államtitkársághoz tartozik. *A kormány számára fontos a nemzetiségi kultúra támogatása, ezért kiszámítható jogszabályi és finanszírozási háttér megteremtésével igyekszik biztosítani a működési feltételeket.*

A nemzetiségi közművelődési intézmények számára biztosított állami támogatás az intézmény működtetését és fejlesztését célozza – így újulhatott meg huszonötmillió forintnyi támogatásunkból például az *Országos Horvát Önkormányzat kutatóközpontja*, tizenkilenc millió forintból a *Magyarországi Románok Dokumentációs és Információs Központja*, vagy huszonnegyolc millió forintból az *Ukrán Nemzetiség Kulturális és Dokumentációs Központja*. Szellemi tartalommal ugyanakkor a nemzetiségi önkormányzatoknak és nemzetiségi szervezeteknek, intézményeknek, közösségeknek kell megtölteniük, hiszen Önök tudják a legjobban meghatározni milyen programokkal, rendezvényekkel, szolgáltatásokkal tudják a leg sikeresebben szolgálni nemzetiségi identitásuk megőrzését és élővé tenni a közösségeiket.

A nemzetiségi önkormányzatok gyakran a megyei könyvtárral megállapodva biztosítják nem-

zetiségi könyvtári szolgáltatásaikat és közösségi programjaikat. A nemzetiségi könyvtárat fenntartó nemzetiségi önkormányzat a megyei könyvtárral együttműködésben a megfelelő kínálatú és minőségű könyvtári szolgáltatást tud nyújtani a nemzetiségi lakosságnak. A nemzetiségi lakosság számára azokon a településeken is biztosítani kell az anyanyelvi könyvekhez való hozzáférést, ahol nincsen könyvtári szolgáltatás.

A nemzetiségi könyvtár személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javítása, támogatása azért fontos, mert az emberek művelődését, s ezáltal életminőségük emelkedését szolgálja. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy megismerhesse az elmúlt évszázadok közös kulturális értékeit, a nemzetiségi lét jelentőségét a történelem alakulásában. Ezek az ismeretek segítik a nemzeti, nemzetiségi önismeret formálását.

A könyvtári rendszer Magyarország legnagyobb kulturális intézményrendszere, és az egyik legrégebbi közszolgáltatása. Több mint hatezer különböző típusú könyvtár és könyvtári tevékenységet folytató szervezet működik az országban, hogy a legtöbb ember számára a lakóhelye közelében könnyen hozzáférhető legyen a minőségi könyvtári szolgáltatás.

Kormányzati cél az egész életen át tartó tanulás támogatása, az olvasási és szövegértelmezési képességek fejlesztése, a digitális analfabetizmus felszá-

molása, amik mind a versenyképességünket szolgálják. A könyvtárhasználat „életben tartásához” a kormányzat felújításokkal és az infrastruktúra megújításával, a minél korszerűbb és kellemesebb környezet és technológiai háttér biztosításával tud hozzájárulni. Tisztában vagyunk azzal, hogy az értékes kiadványok összegyűjtéséhez, megőrzéséhez és tárolásához, a papíralapú ismeretek digitalizálásához a gyűjtemények bővítéséhez, gondozásához, a programok, műsorok szervezéséhez folyamatos támogatásra van szükség.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár (OIK) mai konferenciáján a résztvevők előadást hallhatnak az EMMI könyvtári és levéltári főosztálya részéről „Könyvtárak a nemzetiségekért” címmel, továbbá hét magyarországi nemzetiség (szlovák, német, görög, ruszin, szerb, román és lengyel) képviselteti magát, hogy előadásaikban megosszák egymással a tapasztalataikat a nemzetiségi közösségek kulturális életének időszerű kérdéseiről, különös tekintettel a nemzetiségi könyvtárak helyzetére. A program keretében tájékoztatást hallhatunk még az OIK és a nemzetiségi könyvtárak együttműködéséről.

A résztvevőknek eredményes tanácskozást, a nemzetiségi kultúra megőrzése és továbbadása érdekében végzett tevékenységükhöz pedig sok sikert kívánok!

Mellékletünkben Karajorgis Maria és Somogyi Zsuzsanna felvételeiből válogattunk

Sörény Edina

főosztályvezető, Emberi Erőforrások Minisztériuma Könyvtári és Levéltári Főosztály

Könyvtárak a nemzetiségekért

Nagyon köszönöm a meghívást a nemzetiségi könyvtári ellátás témakörében megrendezett konferenciára, külön öröm számomra, hogy a mai napon Önök között lehetek, több szempontból is. Amikor készültem az előadásomra, számot vettem abban a vonatkozásban, hogy az elmúlt időszakokban melyek voltak azok a főbb mérföldkövek és előrelépések, főként a minisztérium kulturális ágazata és azon belül a könyvtári szakterület részéről, amit a nemzetiségi ellátás támogatása és fejlesztése érdekében tett.

Elmondhatom, hogy szakterületünk nagyon régóta elkötelezett mind a nemzetiségi könyvtári ellátás támogatása mellett, mind a nemzetiségek kultúrájának megőrzése érdekében.

Első mérföldkőként említeném azt az 1970-es években megalkotott jogszabályt, ami a nemzetiségi báziskönyvtárak kialakítását jogszabályi szinten meghatározta meg. Következő nagyobb, számunkra is meghatározó lépés az új nemzetiségi törvény megalkotása volt 1993-ban, amely alapvetően meghatározta az önkormányzatok számára ez irányú feladataikat és erre is reflektálva pár évvel később, 1997-ben megszületett a kulturális terület törvénye, a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény, ami mára természetesen többször megújult tartalommal, de jogi szinten meghatározta a könyvtárak számára a nemzetiségi ellátás vonatkozásában is feladataikat.

Preambuluma a következőt tartalmazza: „a nemzetiségi kulturális hagyományok megőrzése, méltó folytatása, a közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javítása, a polgárok életminőségét javító, értékhordozó tevékenységek, valamint az ezek megvalósulására létrejött intézmények és szervezetek működésének elősegítése a társadalom közös érdeke.”

Szakterületünk 1999-ben egy országos szakkönyvtár, az Országos Idegennyelvű Könyvtár számára határozta meg a nemzetiségi könyvtári ellátás fő feladatait. Ennek következtében az intézmény mára egy jól működő országos nemzetiségi könyvtári ellátó hálózatot alakított ki, szakmai segítséget és szolgáltatásokat nyújt a nemzetiségi önkormányzatok által létrehozott könyvtárak és könyvtárosok számára, széles körben alakított ki partnerségi együttműködést a hazai 13 nemzetiségi önkormány-

zattal és más partnerekkel az eredményes feladatellátás érdekében. A 2011-ben megszületett új nemzetiségi törvény már nevesíti az Országos Idegennyelvű Könyvtárt, ami a nemzetiségek anyanyelvű könyvtári ellátását, a szolgáltatásokat, a kapcsolódó szervezeteket, a feladatellátást biztosítja, a megyei könyvtárak és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárak rendszerén keresztül. Ez a jogszabály jól példázza a minisztériumi ágazatok sikeres együttműködését, a szinergiák erősítését.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma részéről a későbbiekben további jogi szabályok születtek, amelyek a nemzetiségi ellátásnak mélyebb szakmai szabályait határozták meg. Mi a célja a könyvtári területnek? Nagyon egyszerű: mindenkinek joga van ahhoz, hogy megismerhesse a kulturális örökségünket, amelyek hatással vannak nemzeti és nemzetiségi önismeretünk alakításában, fejlesztésben. Ennek több szintje van az ágazati irányításban, az egyik ilyen szintje a megyei könyvtári feladatellátás. A megyei könyvtárak feladatellátásában nemcsak a saját feladataikban került meghatározásra a nemzetiségi feladatok ellátása, hanem azok szervezése a kistélepülések irányában is. Ennek érdekében a megyei könyvtár állami feladatai alapján létrejött az általuk működtetett kistélepülési könyvtárellátási szolgáltató hálózat, a KSZR, ami 2018-ra több mint 2600 település országos hálózatát jelenti. A könyvtári szolgáltatóhelyek szolgáltatásai kiemelten kezelik a nemzetiségek könyvtári ellátását a településeken. Erre a területre kiemelt figyelmet fordítunk évek óta.

A könyvtári terület fontosnak tartotta, hogy a szakmai szabályok megszületése után azok megvalósulását ellenőrizze és mérhetővé tegye. Mutatókat határozott meg az országos szakkönyvtár és a megyei könyvtár éves munkatervéhez szükséges szakmai mutatókról szóló 51/2014. (XII. 10.) EMMI rendeletben, amiről így évente az intézmények munkatervéből és beszámolójából tájékozódhat. A mérés egyik célja, hogy a könyvtári szolgáltatásokat a nemzetiségi lakosság milyen mértékben veszi igénybe.

Mutatóink például „a nemzetiségi közösségi identitást erősítő programok és a programok résztvevőinek száma, a megyei könyvtár által biztosított nemzetiségi dokumentumok száma, a nemzetiségi

gyűjteménybe bekerült dokumentumok száma, a nemzetiségi nyelvű kiadványok, publikációk száma”.

Így éves szinten tudjuk monitorozni mind a megyei könyvtárak, mint az országos intézmények vonatkozásában az előrelépéseket. Feladatellátáshoz azonban szükség volt a szükséges források megteremtése is. Jelenleg az OIK intézményi költségvetése mellett biztosítunk gyűjteményfejlesztési támogatást, évente 6 millió Ft-ot erre a feladatra. Továbbá a megyei könyvtárak állami feladatainak ellátásához rendelt több mint három milliárd Ft-os támogatás és a KSZR-támogatás keretei is segítik a nemzetiségek könyvtári ellátásának fejlesztését. Természetesen azt a komoly támogatást is meg kell említenünk, amit a nemzetiségi önkormányzatok az általuk működtetett könyvtárak működtetésére fordítanak. Ezek közül több már a nyilvános könyvtárak jegyzékén is szerepel, amelyek így a törvényünkben előírt alapfeladatokat és alapkövetelményeket is teljesíti. Ilyen például a *Bolgár Kulturális, Dokumentációs és Információs Központ, a Magyarországi Németek Könyvtára, a Magyarországi Szlovákok Könyvtára és Dokumentációs*

Központja, a Szerb Országos Önkormányzat Könyvtára, vagy az Udvari István Magyarországi Ruszinok Könyvtára is. Elmondhatjuk, hogy a támogatások főként dokumentumok beszerzésére, kulturális és könyvtári programok megszervezésére, a gyűjtemény szolgáltatásának elősegítésére és a szakmai kapcsolatokat és tapasztalatokat megosztó szakmai fórumokra kerülnek felhasználásra országszerte.

Úgy gondolom, hogy nemzetiségi örökség megőrzése szempontjából nagyon fontos, hogy legyenek olyan papír vagy elektronikus dokumentumok, helyek, terek és programok, események, ami a jövő generációi számára továbbadja ezeket a kiemelten fontos, a hagyományok ápolásához kapcsolódó értékeket.

A jövőben célul tűztük ki, hogy az Országos Idegennyelvű Könyvtár bevonásával, az elmúlt időszak eredményeire építve kidolgozásra kerül a nemzetiségi könyvtári ellátási stratégia, amelyhez a nemzetiségek könyvtárainak szakmai támogatására is építeni szeretnénk.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

A kezdetek és mérföldkövek

- 1970-es évek- könyvtári jogi szabályok - báziskönyvtárak
- 1993 - „Kisebbségi önkormányzatok” a kultúra megőrzéséért, fejlesztéséért minden szinten
- 1997 - Kult. tv megszületése és nemzetiségi ellátás fontosságának felismerése
- 1999 - Új alapító okirat OIK –intézmény kijelölése
- 2011 - Új törvény a nemzetiségekről
- EMMI jogszabályok a nemzetiségi könyvtári ellátás támogatására

KÖSZÖNÖM MEGTISZTELŐ FIGYELMÜKET!

edina.soreny@emmi.gov.hu

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Pancsosz Alexandra
főosztályvezető, Országos Idegennyelvű Könyvtár

Egy könyvtár a nemzetiségek szolgálatában

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár egész napos rendezvénysorozata a Nyelvek Európai Napjához kapcsolódik, melyet minden évben megünnepelünk. Ezt a napot az Európa Tanács 2001-ben hivatalosan a Nyelvek Európai Napjának nyilvánította. Mielőtt rátérünk az egyes nemzetiségek könyvtári tevékenységeire, szeretném felhívni a figyelmet a nemzetiségi ombudsmanhelyettes, *Dr. Szalainé Dr. Sándor* Erzsébet szeptember 27-i közleményére, melyet saját Facebook-oldalán tett közzé a szeptember 26-i Nyelvek Európai Napja alkalmából. Ebben megemlíti, hogy Magyarországon számos nemzetiségi közösség él, melyek tagjai leginkább anyanyelvük megőrzésével, ápolásával tehetnek legtöbbet saját identitásuk megőrzéséért.

A nemzetiségi nyelvek hosszabb távú megőrzését saját eszközeinkkel mi is támogatjuk. Engedjék meg, hogy a házigazda nevében néhány szót szóljak könyvtárunk nemzetiségi kapcsolódásairól, szolgáltatásairól, valamint arról, hogyan alakult az idők folyamán a könyvtárunk kapcsolata a hazai nemzetiségekkel, illetve azok könyvtáraival.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár nemzetiségi szakkönyvtári tevékenységei

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár (az OIK) sajátos gyűjteménnyel rendelkező könyvtár, mely két igen fontos országos feladatkört lát el: szépirodalmi, nyelvészeti, zenei szakkönyvtár és a magyarországi nemzetiségi dokumentumellátás koordinációs központja. A gyűjteményben – az olvasói igényeknek megfelelően – kiemelt helyen szerepel a nagy világnyelvek, valamint a Magyarországon élő nemzetiségek és környező országok népeinek irodalmi, nyelvészeti és zenei anyaga, valamint a nemzetiségi kérdés szakirodalma. A beszerzés elsősorban az eredeti nyelvű dokumentumokra terjed ki, de a műfordítások szintén jelen vannak a gyűjteményben. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár, korábbi nevén Állami Gorkij Könyvtár, 1978-tól kiemelkedő szerepet vállal hazai nemzetiségek anyanyelvi és kulturális örökségének gondozásában. A könyvtár folyamatosan gyűjti és hozzáférhetővé teszi a hivatalosan elismert tizenhárom nemzetiséget érintő kiadványokat: a nemzetiségek anyanyelvén vagy magyarul megjelent szépirodalmat, műfordításokat és a róluk szóló

szakirodalmat, valamint a nemzetiségekkel kapcsolatos nemzetközi szakirodalmat magyar nyelven és a nagy világnyelveken. Az OIK tagja az Országos Dokumentum-ellátási Rendszernek, ezáltal a nemzetiségi gyűjteménye könyvtárközi kölcsönzéssel mindenki számára hozzáférhető.

Az OIK tevékenysége nyomán folyamatosan épül a nemzetiségkutató, a nemzetiségekkel kapcsolatos tájékozódást szolgáló, *saját építésű nemzetiségi adatbázis*, amely 1985-től napjainkig rögzíti a kisebbségkutatás eredményeit, a nemzetiségekkel kapcsolatos jelentősebb publikációk bibliográfiai adatait.

A *nemzetiségi kérdéskörrel kapcsolatos tájékoztatás* a könyvtár egyik kiemelt feladata, ez a szolgáltatás nemzetiségi nyelveken is igénybe vehető. Néhány évvel ezelőtt elkészült a könyvtár nemzetiségi alportálja, ahol a könyvtárral kapcsolatos információk a tizenhárom hazai nemzetiség nyelven olvashatók. Megkezdte működését a „Kérdezze a könyvtárost anyanyelvén!” online tájékoztató szolgáltatás, amely kilenc (bolgár, szerb, horvát, szlovén, német, román, szlovák, görög, lengyel) nemzetiségi nyelven teszi lehetővé az információszerzést.

Az OIK hatáskörébe tartozik a *nemzetiségi dokumentumellátás* koordinációja, melyben tizenkilenc megyei könyvtár és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár vesz részt. Ezt a 2011. évi 179. törvény 41. §-a is rögzíti. A nemzetiségi dokumentumellátás lényege, hogy az OIK nemzetiségi nyelvenként beszerzési javaslatot állít össze a célországok és a hazai könyvpiac kínálata alapján, amelyből a partnerkönyvtárak egy online felületen keresztül igényeiknek megfelelően rendelhetnek. A megrendelt dokumentumokat könyvtárunk szerzi be, és az ezzel kapcsolatos adminisztrációs és pénzügyi feladatokat intézi.

A magyarországi nemzetiségek állami szintű könyvtári ellátása – mai elnevezéssel a nemzetiségi dokumentumellátás – az 1970-es években kezdődött. 1972-ben a Művelődési Minisztérium által megfogalmazott „Iránnyelvek a nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásának továbbfejlesztésére” című dokumentumban előírták, hogy a megyei, illetve esetenként városi könyvtárak keretében olyan hálózati bázisok épüljenek ki, amelyek egy megyében – vagy annak határain túl – felelősek a nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásának megszervezéséért. Így épült ki a tizenhat báziskönyvtárból és négyszázötven

könyvtárból álló hálózat. A könyvtárak állománya állami könyvvásárlás, valamint nemzetközi könyvajándékcseré útján gyarapodott. A báziskönyvtárak szakmai-módszertani irányításának feladata 1978-tól az Állami Gorkij Könyvtárra hárult. Itt szerkesztették a Nemzetiségi Új Könyvek című időszaki kiadványt is, amely az anyanemzetek könyveit is tartalmazó ajánlójegyzékként szerepelt a nemzetiségek könyvtárai számára. Kisebbségek, illetve mai szóhasználatnál nemzetiségek szempontjából csak a „nagy” nemzetiségek, a német, szlovák, román és a délszláv (szerb, horvát, szlovén) jöttek számításba.

Mára a báziskönyvtárak rendszere átalakult, gyakorlatilag a megyei könyvtárak lettek a báziskönyvtárak, valamint a 90-es évektől a feladatellátásba bekapcsolódtak az országos nemzetiségi önkormányzatok és néhány esetben más szervezetek, pl. nemzetiségi oktatást biztosító iskolák által alapított és működtetett könyvtárak is.

1999-ben volt egy kísérlet a nemzetiségek könyvtári ellátásának új rendszerben való összehangolására. A szándékolt változásokról az Országos Idegennyelvű Könyvtárban 1999. december 18-án tartottak egyeztetést az érintett felek: az országos kisebbségi önkormányzatok képviselői, a megyei könyvtárak vezetői, a FSZEK főigazgatója és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának munkatársai. Egy háromfős munkacsoportot bíztak meg, hogy készítsen tervezetet, adjon megoldási javaslatokat a nemzetiségi könyvellátás megreformálására. A tervezet gyorsan, 2000. január 6-ára elkészült és alapvető tényezőként kiemelve a központi finanszírozás hiányát, összesen harmincmillió forintban határozta meg a szükséges forrást, a felosztás alapjaként pedig az egyes könyvtárak által ellátandó területen élő nemzetiségi lakosság létszámát jelölte meg. A finanszírozást több forrásból (a NKÖM Közgűjteményi Főosztálya, valamint a Nemzeti és Etnikai Ügyek Főosztálya, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, az országos kisebbségi önkormányzatok s az érintett alapítványok révén) kívánták megoldani.

A kisebbségi önkormányzatokkal 2000. július 12-én a Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Hivatalában került sor megbeszélésre, ahol mind a tizenhárom nemzetiség országos önkormányzatainak elnökei, alelnökei vettek részt és kifejtették a véleményüket. Az önkormányzatok pár nappal ezt megelőzően egyeztettek egymással és azt a közös álláspontot képviselték a NEKH-el szemben, hogy saját, önálló könyvtárakat szeretnének.

Az OIK-ban 2000. augusztus 29-én volt még egy munkaértekezlet, ahol a NKÖM, a NEKH, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata, az Országos Szlovák Önkormányzat, a FSZEK és a Tolna Megyei Könyvtár képviselői vettek részt. A tárgyalások eredményeként, kezdeti lépésként a minisztérium a 2000. évre ötmillió forintot különített el a hazai nemzetiségek könyvtári dokumentumellátására.

Magam részéről többnyire most is helytállóan

érezem a 2000-es tervezetet. Egy teljességre törekvő nemzetiségi gyűjteményt, melyet szakemberek terveznek, szerveznek, csak jól finanszírozott rendszer képes fenntartani, amit elviekben meg lehetne valószínűsíteni, hiszen a finanszírozás, bár más-más csatornákon zajlik, mégiscsak többségében állami, illetve önkormányzati.

Együttműködések

Az OIK évek óta arra törekszik, hogy az országos nemzetiségi önkormányzatokkal és nemzetiségi szervezetekkel hosszú távú együttműködést alakítson ki. A nemzetiségekkel kapcsolatos könyvtári munkát végző szakreferensek egy része az illető nemzetiségi közösség tagja, de mindenképpen jól ismeri az általa képviselt nemzetiség nyelvét és kultúráját. A szakreferensek állandó kapcsolatot tartanak fenn a nemzetiségi önkormányzatokkal, kulturális intézményekkel, kutatóintézetekkel, nemzetiségi civil szervezetekkel és kölcsönösen meghívjuk egymást rendezvényeinkre, programjainkra, illetve helyszínt biztosítunk nemzetiségi rendezvényeknek. Referenseinken keresztül közös projekteket is kezdeményezünk, melyek közül kiemelném a 2016-ban indított, minden nemzetiséget érintő folyóirat-digitalizálási projektünket. Mivel a hazai nemzetiségek által kiadott folyóiratok szerzői jogvédelem alatt állnak, a kiadókkal kellett megállapodnunk a digitalizált tartalmak elektronikus könyvtárunkban történő online közzétételéről. Első körben azokat az évfolyamokat digitalizáltuk, amelyek még sehol nem léteztek elektronikus formátumban.

A görög nemzetiség folyóirataival kezdtük a munkát, a hazai görögség eddig megjelent összes folyóiratát igyekeztünk feltérképezni és lehetőség szerint digitalizálni. Így a már megszűnt lapok közül a *Kafeneio*, az *Enimerotiko Deltio*, a *Pliroforiako Deltio* és az *Agóra* folyóirat is felkerült digitális könyvtárunkba. Teljes egészében digitalizáltuk (az új számokat pedig folyamatosan digitalizáljuk) az önkormányzat jelenleg is élő, hivatalos lapját, az *Ellinismost* is. Létezik egy görög folyóirat, amely az 50-es évek elejétől a 70-es évekig jelent meg, egy napilapnak indult, változó időközű újság, melynek címe: *Laikos Agonas*. A lap a Magyarországi Görögök Kulturális Egyesületének tulajdonában van. Ez a hazai görögség első sajtóterméke volt. A Magyarországi Görögök Kulturális Egyesülete (MGKE) egyetértésével úgy ítéltük meg, hogy érdemes ezt is megőrizni az utókornak, egyben a kutatók számára is hozzáférhetőbbé tenni. Együttműködési megállapodást kötöttünk ezért a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárával, amely a szkennelést végezte és az MGKE vezetésével is, hogy az elektronikus beolvasás idejére átadják nekünk a lapokat. Az ezzel kapcsolatos munkák jelenleg is folynak, várhatóan a jövő évben zárulnak le.

A Fővárosi Szlovák Önkormányzattal 2016-ban kötöttünk együttműködési megállapodást a *Budapeštiansky Slovák* eddig megjelent összes száma

digitalizálásáról, valamint a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetével hét tanulmánykötetük elektronikus változatának elkészítéséről. Az Országos Szlovák Önkormányzattal szintén 2016-ban állapodtunk meg, hogy az 1957-ben alapított *Ludové noviny* 1995-2016 közti számaint digitalizáljuk.

Az OIK 2017-ben is folytatta a megállapodásokat. Az évben vállalta a Magyarországi Szlovének Szövetsége állományában lévő *Porabje* (1999-2004) című folyóirat teljes anyagának digitalizálását, feldolgozását, metaadatokkal való ellátását, s az OIK digitális könyvtárában való közzétételét.

A roma újságokat egyelőre archiválási céllal szkenneltük, illetve digitalizáltuk. A Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége által kiadott *Romano Nyevice* (Cigány Újság) 1986-93 közti számaint digitalizáltuk, az *Amaro Drom* (Utunk), a *Kethano Drom* (Közös Út), a *Phralipe* és a *Cigányfűró* egyelőre szkennelt állapotban van.

A magyarországi németek legfontosabb lapja a *Neue Zeitung* hetilap számai 2000-től digitalizálva elérhetők a szerkesztőség honlapján, a legfontosabb hírek és események pedig megjelennek online is. A lap régebbi számaint tervezzük digitalizálni. Már felvettük a kapcsolatot a főszerkesztő úrral, s egyelőre az OIK kapacitáshiánya az ok, ami miatt nem tartunk előbbre a folyamatban. A *Beiträge zur Volkskunde der Ungarndeutschen* néprajzi sorozat 2006-ig megtalálható az Örökségtárban az interneten. Könyvtárunkban archiválási céllal már szkenneltük az azóta megjelent köteteket, s időközben több ajánlást is kaptunk, mit érdemes még digitalizálni, kikkel vegyük fel a kapcsolatot.

A románok lapjai közül a *Foaia Românească*, a *Cronica* kiadóival felvettük a kapcsolatot és sikerült együttműködési megállapodást aláírnunk a digitalizálást illetően. Ugyanezzel a céllal megkerestük a lengyel *Polonia węgierska* és a szerb hetilap, a horvát *Glasnik* kiadóit is.

Kapcsolatfelvételt tervezünk a közeljövőben az örményekkel három kiadványuk: az *Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek*, az *Armenia* és a *Diaszpóra 21*, a bolgárokkal a *Bolgár Hírek* és a *Haemus*, a ruszinokkal a *Ruszin Világ* és a *Ruszin almanach*, valamint az ukránokkal a *Hromada* folyóirat kapcsán.

Az eddigiekből kitűnik, hogy bár elkezdtük a digitalizálást, bőven van még teendőnk. A technikai és személyi feltételeink korlátozottak, de egyik fő küldetésünknek tekintjük, hogy a hazai nemzetiségi folyóiratok minél teljesebben és lehetőleg egy helyen tegyük elérhetővé.

Nemzetiségi könyvtárak

Főosztályunk tavaly tervbe vette, hogy egy-egy szakmai délelőtti keretében végiglátogatja a nemzetiségi könyvtárakat. Munkatársaimmal előzetesen felmértük a helyzetet, és ahol csak lehetett, kapcsolatba léptünk a könyvtárak vezetőivel, illetve fenn-

tartóival. Sajnos, volt olyan eset, amikor többszöri megkeresésük is sikertelenül zárult. A nemzetiségi önkormányzatok többsége napjainkra már rendelkezik könyvtárral. Bár a nemzetiségi önkormányzatokkal partneri kapcsolatban állunk, de a könyvtáraikra, szolgáltatásaikra, a dokumentumokra, azok rendezettségére, feltárására ráhatásunk nincs.

A Szlovák Dokumentációs Központ az Országos Szlovák Önkormányzat intézménye, ahol *Szabados* Anna igazgatónő fogadott minket. Nagyon részletes tájékoztatásban részesültünk a Központban folyó könyvtári tevékenységekről.

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata létrehozta a Magyarországi Német Kulturális és Információs Központot, amelynek keretein belül működik a Magyarországi Németek Könyvtára. A könyvtár vezetője, *Ambach* Mónika bemutatta a könyvtár működését és hosszas eszmecsere-t folytattunk a munkatársaival is. A találkozó sikeres volt, azóta más szakmai ügyekben is többször értekeztünk.

A Magyarországi Ruszinok Könyvtára fenntartója az Országos Ruszin Önkormányzat. A könyvtár vezetője, *Polánszkiné Nádas* Ildikó szintén nagyon kedvesen fogadott bennünket és a könyvtár mellett működő múzeumot is megtekintettük.

A Lengyel Intézet könyvtára éppen átszervezés alatt volt, amikor megkerestük őket, a Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ könyvtára és a 2011 óta működő Bolgár könyvtár, valamint a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzatának Könyvtára úgyszintén.

Megkerestük az Országos Horvát Önkormányzat könyvtárát, az Ukrán Kulturális és Dokumentációs Központban működő Markian Saskevics Könyvtárat, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és az Országos Örmény Önkormányzat könyvtárait, az Országos Roma Könyvtár, Levél- és Dokumentumtárat, reméljük, a közeljövőben lesz lehetőségünk a velük való megismerkedésre is.

A Magyarországi Románok Országos Önkormányzata Dokumentációs és Információs Központja Gyulán található, ahol a magyarországi románság országos intézményei is működnek. Hozzájuk a távolság miatt nem jutottunk el, csakúgy, mint a szlovénekhez. Nekik nincs önkormányzati fenntartású könyvtárunk, egy mozgó könyvtári hálózat koordinálása folyik Szlovénia határmenti részéről, illetve iskolai könyvtárak működnek.

A nemzetiségi kultúra írásos emlékeinek megőrzésében, az egyes nemzetiségi közösségek számára elérhetővé tételében kulcsfontosságú szerep hárul a könyvtárakra. Hiszem, hogy minden hazai nemzetiség elsődleges érdeke saját értékeinek megőrzése és széles körben való nyilvánossá tétele, melyhez az egyes nemzetiségek saját könyvtárai, illetve az OIK is, mint országos hatáskörű nemzetiségi szakkönyvtár minden eszközzel igyekszik hozzájárulni.

Szabados Anna

igazgató, Magyarországi Szlovákok Könyvtára és Dokumentációs Központja

A Magyarországi Szlovákok Könyvtárának helye a magyarországi szlovák közösség életében

Úgy adódott, hogy az elmúlt évben vendégül láthatuk az Országos Idegennyelvű Könyvtár (OIK) Nemzetiségi Osztályának munkatársait. Akkor merült fel ennek a mai napnak ötlete. Mivel évek óta, szinte mindig ugyanebben a körben látogatjuk az OIK nemzetiségi ellátás ügyében rendezett konferenciáit, úgy gondoltam, felvetem annak lehetőségét, hogy legyen egy olyan alkalom, amikor az országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények a megyei könyvtáraknak is megmutatják, mi az, amit a nemzetiségeknek nyújtanak. Egy alkalom arra, hogy kapcsolódási pontokat találjunk, amelyek mentén együtt tudunk tenni azért a nemzetiségért, amelyért dolgozunk. Remélem, hogy a nap végére találunk újabbakat is. Már most is vannak ilyenek... Legyen azonban ezekből mindig egy kicsivel több!

Nagyon örülök annak, hogy itt látom az országgyűlési szószólókat és a megyei könyvtárak nemzetiségi ellátást végző munkatársait. Köszönöm az Országos Idegennyelvű Könyvtár dolgozóinak a konferencia megszervezésében nyújtott segítségét és az Emberi Erőforrások Minisztériumának az anyagi támogatást.

Amikor a Magyarországi Szlovákok Könyvtára és Dokumentációs Központja alapító okiratát, valamint alaptevékenységét megfogalmaztuk, számomra az volt a fontos, hogy minden tevékenységünk a magyarországi szlovákságot szolgálja. Azt a nemzetiséget, amely megmaradt, és amelynek igénye van szolgáltatásainkra. Valójában ez az igény hívta létre tizenöt éve az intézményeket. Nem azért alakultak meg, mert a megyei könyvtárak a nemzetiségi ellátás keretében nem látták el ezeket az igényeket, hanem azért, mert mi más feladatokat látunk el.

2003-ban nyílt lehetőségük az országos nemzetiségi önkormányzatoknak, hogy saját intézményrendszer alakítsanak ki. Az iskolák mellett az

elsők között a dokumentációs központok, könyvtárak, valamilyen gyűjteményszervezéssel foglalkozó intézmények alakultak meg.

Ahhoz, hogy lássuk, miért volt szükség a Magyarországi Szlovákok Könyvtárának létrejöttére, látni kell, hogy hol vannak szlovákok lakta települések Magyarországon, melyik – és milyen – az a közösség, amelyet szolgálni akarunk, hiszen számukra megfelelően kellett kialakítani gyűjteményünket, szolgáltatásaink rendszerét. A magyarországi szlovákok több térségben, az országban elszórva élnek, és aki egy kicsit is ismeri a hazai szlovákságot, tudja, hogy különböző nyelvi régiót is alkotnak, ahogyan az más nemzetiség esetében is előfordul.

Fontos volt tehát először is feltérképezni, hogy kiknek akarunk szolgáltatni, majd meghatározni azt a szolgáltatási palettát, amit nyújtani tudunk. Meg kellett ismernünk, melyek azok az igények, amelyeket ki kell elégítenünk. Az utolsó statisztikai adatok alapján 35 208 fő a magyarországi szlovákság lélekszáma. Kilencvenkilenc településen létezik nemzetiségi önkormányzat, vagy olyan szervezet, amely meghatározó szerepet tölt be a nemzetiség életében. Az Országos Szlovák Önkormányzat (OSZÖ) öt szlovák tanítási nyelvű általános iskola fenntartója, szerte az országban negyvenöt nyelvoktató óvoda működik, harmincegy általános iskolában 2633 diák tanul szlovákuul. Két szlovák tannyelvű gimnáziumban és két egyetemi tanszéken folyik szlovák oktatás.

Azt gondoltuk, szükség van arra, hogy ezeket az intézményeket a közművelődési könyvtári ellátáson túl, sajátosan nekik szóló dokumentumokkal segítsük központilag.

Ami segíti ezt az ellátást, az az OSZÖ intézményrendszere. Erre támaszkodik a szlovák könyvtár is. Hadd nevezem meg ezeket a főbb partnereinket.

A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetével közös digitális feladatokat látunk el,

illetve irodalomnépszerűsítő rendezvényeinken is együttműködünk. A *Magyarországi Szlovákok Közmuvelődési Intézetének* tíz régiós központjába is juttatunk kihelyezett állományokat. A *Magyarországi Szlovákok Óvodai Módszertani Központjától* kiadványokat kapunk, és természetesen mi is szolgálunk számukra szakirodalommal. Együttműködő partnereink még a *SlovaKum Kft.*, a *Ludové noviny* hetilap, a *Vertigo Szlovák Színház*, valamint az OSZÖ által fenntartott iskolák.

2003 volt az az év, amikor sikerült kialakítani a ma is otthonunknak tekintett tereket. Az intézmény az önkormányzat épületének alagsorában kapott helyet. Egy irodahelyiséggel rendelkezünk, és most került kialakításra mellé egy kisebb kutatószoba. Maga a feldolgozott állomány a tanácsteremben található szekrényekben került elhelyezésre.

Fontos volt, hogy a szakmai elvárásoknak is megfeleljünk, ezért integrált könyvtári rendszerben dolgozzuk fel dokumentumainkat. Ezek körét – a kézikönyvtári és a kölcsönözhető állományt stb. – az alaptól kellett kialakítanunk. Szükséges volt azokat a szabályzatokat megalkotnunk, amelyek meghatározzák az intézmény működését, így egyebek mellett az SZMSZ-t és annak mellékleteit, a gyűjtőköri szabályzatot, a használati szabályzatot.

Szólnom kell az intézmény gazdálkodásáról is. Az OSZÖ költségvetésében, az intézmények fenntartására meghatározott kereten felül igyekszünk élni a magyarországi és a szlovákiai pályázatok nyújtotta lehetőségekkel is. Az intézménynek két dolgozója van.

A könyvtár működését két nagy tevékenységi kör határozza meg. Klasszikus könyvtári funkcióink szerint szakszerűen gyűjtjük, feldolgozzuk és szolgáltatjuk a magyarországi szlovákok által alkotott, ill. a róluk szóló szak- és szépirodalmat minden dokumentumtípusban. Valamint gyűjtőkörünkbe tartozik még a határon túli szlovákok által kiadott szak- és szépirodalom, és a használói igények kielégítése céljából gyűjtjük a Szlovákiában kiadott szak- és szépirodalmat is.

Állományunk nagyon fontos részét képezik a tankönyvek. Gyűjtjük a Magyarországon a szlovák oktatás számára kiadott és szlovákok által használt tankönyveket. A szlovákiai Oktatási Minisztériumnak köszönhetően rendelkezünk a szlovák közoktatásban használt tankönyvekkel is, amelyek így a hazai pedagógusok rendelkezésére állnak.

Természetesen egy meglehetősen nagy időszak kiadvány állománnyal is rendelkezünk, amely nem csak az OSZÖ vagy intézményei által kiadott címet tartalmazza, hanem a magyarországi szlovák településeken megjelent, szlovák nyelvű és szlovák vonatkozású helyi lapokat is.

Gyűjteményünk értékes részét alkotják az aprónyomtatványok és a ránk hagyományozott kéziratok is, melyek feldolgozása folyamatos. Mi őrizzük a Ludové noviny hetilap teljes fotóarchívumát, amelynek rendszerzése és feldolgozása jelenleg is zajlik.

Alapításunk óta a másik nagy tevékenységi körünk a digitalizálás. Sok projektet indítottunk, több közülük eredményes. A képarcívumot már említettem. A másik nagy projektünk a Ludové noviny hetilap kereshető formátumban történő digitalizálása. 1957-től, a lap indulásától kezdtük el digitalizálni a teljes anyagot, 1974-nél tartunk most, és reményeink szerint rövidesen elérünk az OIK által már digitalizált évfolyamokig. Ennek a munkának nagy haszonélvezői közé tartozik maga a hetilap szerkesztősége, és ha az anyag felkerül majd a weboldallunkra, annak remélhetően széles használói kör lesz a hozzáéka.

A kéziratoskat szintén digitalizáljuk, nagyon féltjük őket, ez a tevékenység dokumentumvédelem miatt is fontos. Amire még nagyon büszkénk vagyunk: digitalizáltuk a kutatóintézet által szervezett néprajzi gyűjtőtáborok hanganyagait és ez az anyag is állományunk része. Van egy másik oldala is a digitalizációs tevékenységünknek, mely azokra a dokumentumokra vonatkozik, amelyekkel mi nem rendelkezünk és digitális másolatként sikerült beszereznünk. Erre példa a *Sloboda* című folyóirat. Ez jelentette meg 1947-1948 folyamán a lakosságcsereére jelentkezők listáját, és mi e névjegyzékek feldolgozásával kapcsolódtunk a csehszlovák-magyar lakosságcsere 70. évfordulójához kötődő vándorkiállításához.

A könyvtár használói között a hazai diákokon, kutatókon, pedagógusokon vagy „civil” olvasókon túl megtalálhatóak az anyaországi kutatók is. Mivel a hazai szlovákság földrajzilag elszórtan, elsősorban nem Budapesten él, olyan szolgáltatási rendszert építettünk ki, ami közel viszi az érdeklődőkhöz a dokumentumokat. Ezért került kihelyezésre a régióközpontokba egy szinte egységes törzsállomány nyelvkönyvekből, szótárakból és az iskolákba a kötelező és az ajánlott olvasmányokból.

A statisztikákban közölt szám adatok csak a központi gyűjteményre vonatkoznak, ezekben a mutatókban nem szerepelnek sem a regionális központokban és az oktatási intézményekben kihelyezett állomány használói, sem az általuk kölcsönzött dokumentumok száma.

Kapcsolatunk a magyarországi szlovákok iránt érdeklődő hazai és külföldi kutatókkal nagyon széleskörű. Főleg az utóbbiakat segítjük a magyarországi könyvtári hálózatban fellelhető dokumentumokhoz való hozzáférésben, de a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés útján hazai kutatók számára is rendszeresen szerzünk be dokumentumokat.

Elmondhatjuk, hogy minden évben nő a távoli használók köre akár e-mailben történő megkeresés útján, akár a webes tartalmak révén.

Fontosnak tartjuk irodalomközvetítő tevékenységünket. Nemzetközi együttműködés keretében minden évben, mi mutatjuk be a pozsonyi könyvtáron az adott év hazai szlovák könyvtermését: nem csak kiállítás, hanem író-olvasó találkozók és könyvbemutatók szervezésével is.

Köszönöm figyelmüket!

Frei Nándor
könyvtáros, Zentrum

Egy könyvtár helyzete és szerepe egy német nemzetiségi kulturális intézmény részeként

2016 márciusa óta dolgozom a Magyarországi Német Kulturális és Információs Központ és Könyvtár (röviden Zentrum) könyvtárosaként. Munkakörömbem nemcsak a könyvtárosi teendők ellátása tartozik, asszisztensként is tevékenykedem a Zentrumban, így az intézmény által szervezett projektek és programok előkészítésében, lebonyolításában is részt veszek.

Bár csak rövid ideje munkálkodom kulturális területen, mégis úgy érzem, az eddig eltelt két és fél év alatt sikerült alaposan megismerkednem ezzel a területtel: előnyeivel, hátrányaival, szépségeivel és nehézségeivel egyaránt.

A Zentrumot 2004-ben alapította a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata. Az intézményt a kezdetektől *Ambach* Mónika vezeti. Célunk, hogy az ország különböző területein élő magyarországi németek, illetve tevékenységeik országos, régiókon átívelő nyilvánosságot kaphassanak. Nyugodt szívvel kijelenthetem, hogy ez igen hatékonyan valósul meg a www.zentrum.hu hírportál és a facebook-oldalunk által. A honlapon a különböző országos szervezetek, egyesületek linkjein – köztük a könyvtár bannerén – túl mindig megtalálhatók a nemzetiséget érintő legfontosabb hírek, információk, események és beszámolók. A Zentrum tevékenysége igen sokrétű. Tájékoztató, szervező és összehangoló munkájának elsődleges céljai közé tartozik a hagyományok őrzése, bemutatása mellett az identitás megtartásának elősegítése, valamint olyan utak és módok keresése, amelyek választ adnak arra, hogy mindezeket hogyan tudjuk a XXI. században is megtartani, megélni. A célok közt szerepel a válaszkérés arra is, hogy miként lehet a régmúlt dolgaival napjainkban bármit kezdeni.

A 2011-es népszámlálás azt a kedvező eredményt hozta, hogy bár demográfiaiilag csökken az össznépeség, többen vallották magukat németnek, mint tíz évvel korábban. 2018-ban sikerült a magyarországi németeknek országgyűlési képviselőt juttatni a parlamentbe. Ez arra enged következtetni, hogy a nemzetiségi identitásvállalás ma már a fiatalabb nemzedékek körében is egyre jelentősebb. Igen fontos tehát, hogy őket is elérjék az információk, így a folyamatosan frissülő honlap mellett a Zentrum facebook-oldallal is jelentkezik, de a twitteren, instagramon és a youtube-on is képviselteti magát. Kü-

lön kiemelném, hogy a facebook-oldalunk a legtöbb (6100 fölötti) követőt számláló nemzetiségi közösségi oldal. A hírleveleken túl itt találkozhat a közönség a Zentrum által szervezett országos eseményekkel, rendezvényekkel, valamint további fővárosi, országos és helyi programokkal is.

Az internetes megjelenés mellett a Zentrum főbb tevékenységei közé tartozik a három országos projekt, illetve a „Zentrum-Programme im HdU” című programsorozat is, melynek helyszíne a Magyarországi Németek Házának rendezvényterme. Ebben az épületben található a Zentrum-iroda és a könyvtár is.

A programsorozat rendezvényei szeptembertől június közepéig kéthetente szerda esténként várják az érdeklődőket. Az országos nagyrendezvényekkel együtt évadonként több mint ezer vendég fordul meg a mindenki számára ingyenesen látogatható rendezvényeinken. Mivel a Zentrum törekvése az, hogy korosztályát és érdeklődését tekintve minél szélesebb kört elérjen, kínálata is igen színes. Az előző évadban például gyerekelőadások, a svábságot érintő különböző történelmi, irodalmi, tudományos, vallási és kulturális témájú előadások, pódiumbeszélgetések, könyvbemutató, táncház és évadzáró dzsessz-est is szerepelt a választékában. A honlapon mindegyikről kétnyelvű, fényképekkel és videókkal színesített beszámoló született.

A mostani évad első országos nagy projektje a novemberben megrendezésre kerülő Blickpunkt – Képek versenye, ami igen jól tükrözi, hogy egy-egy jól felépített ötlettel mennyire meg lehet mozgatni az embereket. A verseny lényege, hogy regisztrációt követően bárki feltölthet kategóriánként legfeljebb három-három, magyarországi németekkel kapcsolatos fényképet a www.blickpunkt.hu honlapra. Az archív fotó, fénykép és képeslap mellett van egy igen népszerű Selfie-Instagram kategória is. A felvételek a közönségsvotok kiértékelése után egy szakmai zsűri elé kerülnek. Ekkor dől el, hogy mely képeket díjazza a fő- és különdíjakkal. Bizonyos képek bekerülnek a Blickpunkt-falinaptárba is. A versenyt a Múcsarnokban tartott zenés vetítéssel egybekötött díjátadó zárja. A Blickpunktot tavaly már tizedik alkalommal rendeztük meg. Minden évben született egy-egy vándorkiállítási anyag is, amit a Zentrum igény szerint kikölcsönöz, az annak bemutatására vállalkozó intézményeknek, szervezeteknek. Az ar-

chívumunkban eddig már több mint háromezer kép gyűlt össze. 2016-ban egy száz képből álló albumot is megjelentettünk, de az csak a Blickpunkt első öt évéből válogatott.

A másik nagy országos projekt az Abgedreht! – Magyarországi Német Ifjúsági Filmünnep, mely idén tavasszal már tizenkettedszer került megrendezésre. Ennek lényege, hogy középiskolások tízperces, vagy annál is rövidebb filmet készítenek egy magyarországi németekkel kapcsolatos témából, német nyelven. Alkotásaik szintén egy szakmai zsűri elé kerülnek, amelyik a témaválasztást, a megvalósítást, a nyelvmínőséget és a technikai megoldást is értékeli. A beküldött filmek vetítésére és a díjátadóra már évek óta a budapesti, nagykörúti Művész Moziban kerül sor. A filmekből a Zentrum kiadásában minden évben DVD is készül. Érdemes megemlíteni, hogy született az Abgedreht!-ről már diplomadolgozat is, és a korábbi résztvevők közül van, aki a filmes szakmában helyezkedett el. Jó példája ez annak, hogy a részvétel a fiataloknak a filmezés világának megismerésére is alkalmat teremt.

Az identitás vállalásában, a német nemzetiség összetartozását erősítendő szervezi a Zentrum a TrachtTag nevű kezdeményezést, melynek a napja az Abgedreht! díjátadójával szokott egybeesni. Ennek lényege, hogy aznap a TrachtTag aktív résztvevői az interneten fotókat küldenek magukról a Zentrumnak. Az az egyetlen kitétel, hogy a mindennapi öltözetüket egészítse ki legalább egy népviseleti ruhadarab is. Ezeket a Zentrum egy albumba szerkeszti, majd közzé teszi az interneten. Az utóbbi években olyan népszerű lett a kezdeményezés, hogy egész iskolák szerveznek erre a napra külön projektnapot, illetve villámmozgósítást. A TrachtTagnak az is célja, hogy egyénként, de közösségként is megmutassuk kulturális örökségünket.

A Zentrum tevékenységének rövid bemutatását azért tartottam nélkülözhetetlennek, mert a könyvtár tevékenységével szorosán összefügg, és ha módom adódik, szinte minden olvasómat is tájékoztatom erről.

Könyvtárunk nyilvános szakkönyvtár. 2001 áprilisától működik a Magyarországi Németek Házának tetőtérében. 2005. január 1. óta tartozik a Zentrumhoz. A gyűjtemény magját a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának könyvgyűjteménye adta. Főgyűjtőkörünk átfogja a magyarországi németiség teljes irodalmát, tulajdonképpen mindent, ami a magyarországi németiséggel kapcsolatos, beleértve az audiovizuális médiumokat is. Legfontosabb mellékgyűjtőkörünk a Duna menti svábokról szóló publikációk, a nemzetiségi politika, a kisebbségvédelem és a kisebbségi jogok.

Olvasóink jelentős része kutató, szakdolgozó, családfakutató, pedagógus, főiskolai-egyetemi hallgató. A nyelvgyakorlás vagy szórakozás céljából betérő könyvtárhasználók száma csekély. Gyűjteményünkben ma több mint hétezer könyvtári egység van, de jár több hazai, külföldi, országos és helyi nyomtatott

sajtóanyag is. Talán nem kis szerénységgel kijelenthetem, hogy bár az állomány számosságát tekintve viszonylag kicsi, magyarországi német témakörben idehaza ez a legnagyobb gyűjtemény.

A beszerzést illetően szinte folyamatos a tájékozódás az új megjelenésekről. Gondolok itt a kis helyi önkormányzatok, egyesületek, magánszemélyek által kiadott munkákra. Habár a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata különféle fórumokon, többször felhívta a figyelmet könyvtárunkra, nagyon ritka esetben küldenek hozzánk közvetlenül tiszteletpéldányt. A gyűjteménygyarapításban hatalmas segítséget kapok kollégáimtól, ugyanis ők eleve összegyűjtik, követik a híreket, eseményeket, rengeteg szervezettel és a témát érintő magánszeméllyel állnak szinte napi kapcsolatban, így időben értesülhetek egy-egy új megjelenésről. Gyakran a közösségi oldalakon írok rá – a csupán azokon meghirdetett könyvbemutatók kapcsán – a meghatározó személyekre, egyesületekre a könyvtár nevében, de előfordult már az is, hogy személyes kapcsolataimat kellett igénybe vennem egy-egy Tolna megyei beszerzés miatt. A kérés nyomán szinte minden esetben készségesen és örömmel juttatnak el hozzánk – gyakran nem is egy – tiszteletpéldányt. A Zentrum által több országos és külföldi német intézménnyel, illetve a nagykövetségekkel is jó a kapcsolatunk. A teljesség igénye nélkül a német, osztrák és svájci nagykövetségeket, a budapesti Goethe Intézetet és annak könyvtárát, az Osztrák Kulturális Fórumot, a svájci Pro Helvetia alapítványt, vagy a tübingeni IdGL (Institut für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde) könyvtárát említhetem. Belföldi könyvtárakkal és intézetekkel, oktatási intézményekkel is igyekszem kiépíteni – nemcsak beszerzéseket illetően – a kapcsolatot, így többek közt a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárával, a Veritas Intézettel, az Eötvös Loránd Tudományegyetemmel és az Országos Idegennyelvű Könyvtárral (OIK) is nagyon jó a kapcsolatunk.

Bár a tetőtér nem igazán előnyös helyszín egy könyvtár számára, az viszont, hogy az épületben található a Zentrum irodája és rendezvényterme, a Magyarországi Német Ének-, Zene- és Tánckarok Országos Tanácsának, valamint a Magyarországi Német Pedagógiai Intézetnek az irodája is, ráadásul a tavaly hatvan éves Neue Zeitung országos német

nemzetiségi hetilap szerkesztősége is, igencsak kedvező, miképpen a Hősök tere közelsége is.

A jó intézményi beágyazottság és kapcsolatok ellenére a személyes látogatottság az általam reméltől és elvártól sajnos eléggé elmarad. Ez ellen próbálok, illetve próbálunk „több fronton” is küzdeni. Lehetőség szerint heti rendszerességgel kétnyelvű könyvajánlót publikálunk a könyvtár állományába tartozó új és régebbi megjelenésű könyvekről a Zentrum és a könyvtár honlapján, mely épp az idén újult meg. Ugyanezek az írások a Zentrum facebook-hírfolyamában is helyet kapnak. A hozzám intézett e-mailekre és telefonokra igyekszem a lehető legrészletesebben válaszolni, illetve amennyiben időm engedi, beszkennelek bizonyos oldalakat, tartalomjegyzékeket és újságcikkeket is olvasóink számára.

Folyamatban van a katalógus online digitalizálása (ez a Huntéka 2.0-ás verziója), melyben jelentős szakmai segítséget kaptam-kapok az OIK több munkatársától is. Ez a munka gyakorlatilag egy teljes körű új leltárkészítést, egyben állományfelmérést jelent, ami az állomány bizonyos fizikai átrendezésével is együtt jár. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma által évente kiírt állománygyarapítási pályázaton eddig minden évben sikerült többnyire külföldi megjelenésű, német nyelvű, gyűjtőkörünkbe tartozó értékes könyvvel gyarapítanunk az állományt. A legújabb kiadású szakkönyvek tekintetében nagyon jó az ellátottságunk.

A lehető legtöbb fórumon próbálok elérni, hogy visszatérő olvasóink köre bővüljön. Szakkönyvtár révén ugyanis, mint említettem, főként kutatási célból jönnek olvasók. Törekvésem arra irányul, hogy ezek az emberek a kutatás lezárultát követően is visszatérjenek, csupán szórakozás, nyelvyakorlás, a nyelv és identitás megőrzése céljából. Ezzel természetesen nem konkurálni akarunk – nem is tudnánk – más könyvtárakkal, sőt próbálunk velük minél hatékonyabban együttműködni. Előfordult már többször, hogy a Goethe Intézet küldött hozzánk olvasót, de ha kifejezetten csak a nyelvtanulás a cél, mi is mindig javasoljuk őket. Itt említeném meg azt is, hogy különös figyelmet fordítunk a hallgatókon és kutatókon túl a német nemzetiségi pedagógusokra is. Erre jó példa a 2015 óta szintén a Goethe Intézet által „Kölcsönkönyvtár bőröndökben” projekt is, melynek lényege, hogy németet tanító pedagógusok, az óvodástól az érettségizőkig különböző korosztályoknak kölcsönözhetnek huszonöt példányt tartalmazó bőröndöt, hogy az adott könyvben foglaltakat beépíthessék csoportjuk/osztályuk nyelvoktatásába.

A nemzetiségi iskolákból, egyetemekről a munka világába kerülő felnőtt embereknél is tapasztalható,

hogy – hacsak nincs mögöttük egy-egy helyi kisközösség megtartó ereje, vagy munkájuk során nem használják a német nyelvet – a sváb identitás őrzése, a nyelvyakorlás egy-egy svábbálra, évenként néhány eseményre, vidékről nagyvárosba származott emberek esetében pedig sokszor csak „hazalátogatásokra” szűkül le. Ahogy programjaival-projektjeivel a Zentrum céljának tekinti ezeknek az embereknek a megszólítását, úgy próbálok a könyvtár nevében én is szinte minden olvasót „megfogni”, a használók körét bővíteni, élve a fővárosi helyszín adta előnyökkel. Rendezvényeinken sokszor felhívjuk a figyelmet a könyvtárra, jelesebb ünnepek alkalmából többször tettünk fel a honlapra verseket, az évadzáró zenés rendezvény alkalmából pedig ingyen elvihető fölös példányokkal kedveskedünk a közönségnek. A recepción állandóan kint van egy ilyen könyveket tartalmazó doboz.

Gyakornoki programunk révén megfordult már nálunk nemcsak itthonról, hanem Németországból is hallgató, aki tanulmányai során a magyarországi németek jelen helyzetével kapcsolatban szeretne volna ismereteit bővíteni, s ezért választott minket. Gyakornokaink a könyvtári munkán túl bekapcsolódnak a Zentrum munkájába is. A programok és az online újságírás alapján így a német nemzetiségi kulturális élet igen széles köréből szerezhetnek tapasztalatot. Ezeket aztán későbbi tanulmányaik és munkájuk során is jól tudják majd kamatoztatni. Mivel legtöbbször német nemzetiségű fiatal, úgy a könyvtárra, mint olvasóira nézve is igen hasznos az egymásra hatás, ők ugyanis gyakran új nézőpontokat és impulzusokat jelentenek számunkra. Intézményünk továbbra is szeretettel várja a nemzetiségünk iránt érdeklődő gyakornokokat.

Végül szeretnék még egy fontos tényezőt kiemelni, ami reményeim szerint a könyvtár, de tulajdonképpen a többi könyvtár jövőjét is biztosíthatja: ez pedig az emberi tényező. Habár digitalizálódó világunk arról szól, hogy lassan szinte minden hozzáférhető online módon is – úgy gyorsabb, könnyebb, kényelmesebb, egyszerűbb, bizonyos értelemben talán olcsóbb is lehet a tartalmak elérése –, az embereknek azonban szükségük van személyes interakciókra. Ezért talán a jövőben is marad egy réteg, amely az úgynevezett emberi segítséget veszi igénybe: egy-egy jó tanácsot, iránymutatást többre értékeli. A könyvtár és a Zentrum rendezvényei arra is jó helyszínnül szolgálnak, hogy az olvasókkal, a rendezvényeken megjelentekkel aktív nemzetiségi közösségnek érezhessük magunkat a fővárosban, s hogy folyamatos visszacsatolásokat kapjunk és adjunk nemzetiségünk jelenlegi helyzetéről.

Látogasson el honlapunkra: www.nemzetisegek.hu

Csonka Krisztina

intézményvezető, Magyarországi Görögök Országos Önkormányzatának Könyvtára

A Magyarországi Görögök Országos Önkormányzatának Könyvtára: újraműködtetés tíz év szünet után

A könyvtár hivatalos alapító okirata 2005-ben született meg. Legfőbb feladatként a görög kultúra, az irodalom és néprajz megismertetésének szélesítését rögzítette, úgy a magyar emberek, mint a Magyarországon élő görög nemzetiség körében. Nagyon fontos feladata az Önkormányzatnak és ezen intézményének a könyvtári feladatok ellátása, és a gyűjtemények kezelése, rendszerezése, valamint folyamatos bővítése is.

Köztudott, hogy a görög nemzetiség magját az idén éppen hetven évvel ezelőtt a görög polgárháború (1942-1949) elől menekülő, főképpen Észak-Görögország területéről érkező emberek alkotják. Közülük nagyon sokan azóta is itt élnek hétköznapjaikat, immáron a harmadik-negyedik nemzedékkel együtt. Sokan visszatértek Görögországba, amikor erre a politikai fordulattal lehetőség nyílt, de nagy számban inkább itt maradtak, hiszen addigra szoros családi kötelékek fűzték őket ide.

Természetes, hogy a könyvtár fő tematikája a görögországi polgárháborút járja körül más-más nézőpont szerint, illetőleg az azt követő politikai menekülthullámot, amely az akkori kommunista országok felé irányult. Ezt a történelmi fejezetet az itteni görögség még mindig nem zárta le magában, talán úgy lehetne kifejezni, hogy ezen történelmi időknek különböző eseményei még mindig feldolgozás alatt állnak. A modern görög szépirodalom is jelentős. Magyarországon széles körben nem annyira ismert költőink például Konsztandínosz *Kaváfisz*, vagy Jorgosz *Szeferisz* és Odisszeasz *Elitisz*. Utóbbiak 1963-ban, illetve 1979-ben irodalmi Nobel-díjat kaptak. Mindhármoduktól újjörög nyelven találhatóak nálunk könyvek. Érdekességként megemlíthetjük a József Attila görög nyelvre lefordított költeményeit tartalmazó, Görögországban kiadott kötetet, amelyből három példányunk is van. Rengeteg görög zenei anyag áll nálunk rendelkezésre, de nagyon fontos megemlíteni a görögországi kiadású nyelvkönyveket is, amik erős alapját képezik a délutánoként könyvtárunkban folyó felnőttoktatásnak.

Arra törekszünk, hogy egy évtizednyi kihagyás után könyvtárunk működését a jövőben egyre jobban beindítsuk, sajnálatos módon ugyanis ennyi időn át nem működött, ráadásul a teljes adatbázisa is elveszett. A hiányzó adatbázist a TextLib programja segítségével alkotjuk újjá, a közel háromezer könyv

folyamatosan katalogizálásával. Ebben a hónapban görögországi kiadók segítségével elkezdjük a könyvtár állományának gazdagítását is. A katalogizálás eredeti görög nyelven folyik, tehát görög és nem latin karakterek felhasználásával. Folyamatosan együttműködünk az Országos Idegennyelvű Könyvtárral és szeretnénk ugyanilyen szoros kapcsolatot kialakítani a többi nemzetiségi könyvtárral is.

Könyvtárunkban kap helyet az Ελληνισμός/El-linismos (Görögség) folyóirat is, amely évente négy alkalommal jelenik meg, nyomon követve a magyarországi görögök politikai, kulturális vagy más szempontból jelentős pillanatait.

Hosszú távú terveink között szerepel a gyerekek, a fiatalság különböző programok segítségével történő visszacsábítása a könyvtárba. Ezek egyikeként a *Karagiózis* árnyékszínház és szereplői történetének megismertetése mindenképpen szerepel majd (akár valós árnyékszínházi előadások, akár felvételről való megtekintés formájában). A *Karagiózis*, a török időkből származó, igen eleven humorú, jellegzetes bábokkal játszott árnyékszínház. Ez a bábszínház jellegében kissé a *commedia dell'arte*-hoz hasonlított, ugyanúgy négy-öt állandó szereplővel. Gyökere Törökországba nyúlik. Pruszában (Bursa) élt egy *Karagiózis* és egy *Chatziavas* nevű személy, akik részt vettek Orhán szultán egyik dzsámija üvegdíszítő munkájában. Kettejük párbeszéde annyira szórakoztató volt, hogy a munkások abbahagyták dolgaikat, hogy őket hallgassák. A munka késlekedése miatt a szultán kivégeztette a két munkást, ám ezt később megbánta, sírhelyükre emlékművet emelt Pruszában, ami napjainkban is megtekinthető.

Karagiózis
figurák

A polgárháborúból hetven éve Magyarországra érkező görögök idei, áprilisi évfordulójához időzítve jelent meg az *Időfonal* című könyv. Elkészítésében társszerzőként működött közre Fokasz Nikosz egyetemi tanár, aki közel tíz évet kutatott-gyűjtött a hazai görög diaszpóra tárgykerében. A könyv görög családok féltve őrzött fényképeiből, hatalmas anyagból állította össze a *Köszönjük Magyarország* című könyv folytatásának is tekinthető művet. Emberi sorsokat tár elénk, egy kivételes emberi helyzetben, amit a görög emberek a tőlük megszokott jókedvvel, összetartással, a nehéz idők átdalolásával próbáltak túlélni, feldolgozni.

A Görögök Kutatóintézete – mely vezetőségének a Könyvtár ad helyet – szintén friss kötettel jelentkezett. Az *ezeréves magyar-görög kapcsolatok* című munkát adták ki, melynek szerkesztője az intézet igazgatója, Szidiropulosz Arkhimédész volt. Ez a könyv a 2016-ban azonos címmel rendezett konferencia előadásainak szerkesztett változata. A bizánci időkig visszanyúlva, a legnagyobb alaposággal mutatja be a görög-magyar kapcsolatok alakulását.

A hetvenedik évforduló alkalmából a Fővárosi Görög Önkormányzat támogatásával fotókiállítás nyílt a magyarországi görögség történelmi értékű

felvételeiből. A nagy gonddal válogatott és szerkesztett archív képeket a Görögség Házában (Budapest, a ferencvárosi József Attila lakótelepen, a Börzsöny utca 2-4. alatt).

Könyvtárunk folyamatosan együttműködik a Manolisz Glezosz 12 évfolyamos Kiegészítő Görög Nyelvoktató Iskolával, ami szintén az Önkormányzat épületében, a könyvtár szomszédságában működik. Szeretettel várunk mindenkit a könyvtárunkban, Budapest központi részén (Vécsey u. 5.), közel a Kossuth térhez.

A könyvtár épülete

Polánszkiné Nadas Ildikó
könyvtárvezető, Udvari István Magyarországi Ruszinok Könyvtára

Könyvtárunk tíz éve

Az Udvari István Magyarországi Ruszinok Könyvtára Zuglóban, családi házas, hangulatos, csöndes helyen működik. Az Országos Ruszinok Önkormányzata, a fenntartó ad helyet itt az intézményeinek: a hivatalnak, a múzeumnak, a Ruszin Intézetnek és a könyvtárnak.

Könyvtárunk 2015 óta viseli nevét, amit a ruszin közösség neves tudósáról kapott. A ragyogó tehetségű, nagy műveltségű tudós a magyarországi szlavisztikában máig változatlanul megkerülhetetlen, hivatkozási alapként szolgál. Úgy a szlavisztikában, mint a ruszinisztikában gazdag és változatos életművet hagyott hátra. Páratlan szorgalma és legendás munkabírása példaképpül szolgál könyvtárunk, az egész ruszin közösség számára.¹

A könyvtár tervezése 2004-ben indult meg. *Giricz Vera*, nemzeti szószóló ruszin gyűjteménye adta könyvtárunk alapját, amit előbb az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat szervezői, aktivistái és más adományozók, majd Paul Robert *Magocsi* ajándékkötetei gyarapítottak. A Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszékének könyvado mánya, *Csépes Igor*, valamint 2017-ban *Stumpf Benedek András* ruszin hagyatéka jelenti állományunk javát. Antikváriumi vásárlásaink, a ruszin nemzetközi közösség kiadványai, a magyarországi ruszin önkormányzatok kiadványai révén biztosított a további folyamatos bővülés. A könyvtár ünnepélyes megnyitása 2006. február 10-én történt.

„Minden újonnan alapított kisebbségi könyvtár komoly nehézségekkel néz szembe a gyűjtési profil és a beszerzés terén. Különösen így van ez egy ruszin könyvtár, illetve egészében a célokat és feladatokat behatároló nép, kultúra és történelem viszonylatában. Tudnunk kell, hogy a ruszinok minden országban kisebbségben élnek. Az etnogenezis után kialakult nemzeti-nemzetiségi lakóterület ma alapvetően négy ország (Ukrajna, Szlovákia, Lengyelország és Románia) között oszlik meg. Az eredeti lakóterülethez sorolhatjuk a zempléni Komlóskát, valamint több, kisebbségben, illetve szórványban lakott

települést, alapvetően Észak-kelet-Magyarországon. Többen élők, a XVIII. század óta kitelepült ruszin kisebbségi falvak találhatók Szerbiában (Vajdaság) és Horvátországban. A mintegy 100-150 évvel ezelőtti igen nagy mértékű emigráció következtében jelentős számú ruszin lakik Kanadában és az Amerikai Egyesült Államokban.”²

2007-ben lehetőséget kaptunk egy új integrált könyvtári rendszer beszerzésére, a Köztékára, ami illeszkedik az Országos Idegennyelvű Könyvtár nemzetiségi bázisához. Ezzel megindult a dokumentumok részletes és szabvány szerinti feldolgozása, az online katalógus szolgáltatása. Ez a katalógus állandó elérést biztosít az érdeklődők, kutatók, diákok, újságírók számára a világ minden pontján, többszempon tús keresési lehetőséggel. A tervek szerint ez a felület ruszin nyelven is elérhető lesz.³ A ruszin.com honlapról a Kultúra és hagyományok alatt szereplő Könyvtár menüpontból érhető el. Retrospektív feldolgozással igyekszünk a sokoldalú feladatnak megfelelni.

2008-tól a könyvtár státuszt és saját költségvetést kapott, ami szélesíti lehetőségeink körét. A folyamatos gyarapítás mellett 2016-tól élünk a Nemzetiségi Kulturális Támogatások pályázatainak lehetőségével. Az EMMI és az EMMI Támogatáskezelő jóvoltából gyarapíthattuk ruszin nyelvű gyűjteményünk körét, s vehettük meg *Stumpf Benedek András* ruszin nyelvű hagyatékát. Könyvtári rendezvényeinkhez is segítséget nyújtottak.

Könyvtárosaink 2006-2014 között *Lángné Stumpf Benedek Anna*, 2014-2015-ben *Riskó Marianna* voltak, azóta pedig *Polánszkiné Nadas Ildikó*. 2006-tól *Szki-ba Irén* végzi a könyvtár adminisztrációs feladatait, idegennyelvű levelezését és a tájékoztató szolgálatot. 2006-2009 között *Stumpf Benedek András* volt a ruszin könyvtár kialakításának legfőbb segítője, nagy tudású és műveltségű, a ruszin népet ismerő, hányattatásait, történetét, sorsát megértő költő, irodalomtörténész, széleskörű néprajzi ismeretekkel bíró kutató, aki 1979-2006-ig az Országos Idegennyelvű

¹ Zoltán András: Udvari István élete és munkássága. Nyíregyháza, NYFURFT, 2010. 5. p.

² S. Benedek András-Stumpf-Benedek Anna: Vissza a jövőbe. Bp. MRK., 2007. konferenciaanyag

³ Lángné-Stumpf Benedek Anna: Könyvtári tevékenység ismertetési, 2011. (elektronikus munkaanyag)

Könyvtár Nemzetiségi Osztályát vezette. 2017-től *Tivadar* Anasztázia is munkatársunk – könyvtárkezelő, nyelvi referens.

Országos feladatkörű szakkönyvtárunk nemzeti-ségi könyvtárként speciális gyűjtőkörrel, a ruszinok – e minden országban kisebbségben élő nép – megmaradásának kulturális támogatását tűzte ki célul. Hiánypótló szerepet tölt be, nem csupán országos, de nemzetközi szinten is; egyrészt a kutatómunka támogatásával, másrészt a ruszin identitás megőrzésében nyújtott segítséggel az anyanyelv és a hagyományok továbbélését, örökítését elősegítve.

A ruszin nyelvet oktatók számára iskolai könyvtárat, letéti gyűjteményt hoztunk létre, melynek alapját a ruszin nyelvkönyvek, a ruszin szépirodalom, a kultúrtörténeti, történelmi szakirodalom és a görögkatolikus hitoktatás anyaga képezi. Ez fontos a közösség számára, a kisebbségi önkormányzatoknak és civil szervezeteknek is, hisz a közösségteremtő, hagyományörző tevékenységek alapját jelentik.

Intézményünk a következő témakörökben gyűjti a teljesség igényével a dokumentumokat:

- ruszin nyelv- és irodalomtudomány, szótárak, kétnyelvűség,
- ruszin nyelvű szépirodalom,
- a ruszin nép története,
- a ruszinok lakta területek helytörténete, földrajza, gazdasága,
- ismert ruszinok, tudósok, művészek életrajza,
- ruszin hagyományok (néprajz, népművészet, népviselet, népzene- és tánc, népköltészet, gasztronómia),
- ruszin kultúra (zene, képző- és iparművészet, építészet, elektronikus média),
- a görög katolikus vallás, hitélet, templomok, egyházi zene,
- kisebbségkutatás, nemzetiségek együttélése,
- a kisebbségi önkormányzatiság története, jogi alapjai,
- oktatásügy, nyelvkönyvek, tankönyvek,
- ruszin nyelvű sajtó és más magyarországi kisebbségek kiadványai.

Az állománygyarapítás nehézségeivel a mi közösségünk is küzd: elég csak az antikváriumi dokumentumok esetlegességére utalni. A ruszin nyelvű irodalmat napjainkban is a kisszámú megjelenés jellemzi, a külföldi vásárlásokat pedig a beszerzési problémák. Ennek ellenére, míg 2006 és 2014 között 320 könyv, 18 hanganyag és 92 egyéb könyvtári rekord tartozott feldolgozott dokumentumaink közé, de 2018-ra már 2054-re nőtt a könyvállomány, és 465 rekord szerepel a Köztékában. Az összes dokumentumtípusra kiterjed a gyűjtés köre. Igazi ruszin kultúrtörténeti és szak- és szépirodalmi kincsek is megtalálhatók és hozzáférhetők a könyvtárunkban.

Esetünkben nehézséget jelen a cirill betűs feldolgozás is. A könyvtárosnak a könyvtári szabvány szerint kell leírnia dokumentumait, a nemzetiségi

közösség viszont a saját nyelve szerint szeretne kutatni, tájékozódni a dokumentumokban. Más a szabvány betűje, s más a cirill ábécé betűkészlete. Hogyan tudjuk ezt az ellentmondást kiküszöbölni? Az egyik adatbázisból való átvétel a másik adatbázisba megoldatlan. Jó volna egy olyan közös programnyelv a magyarországi könyvtárak számára, ami átvétel során sem másítja meg az adatokat. Ehhez kérjük az OIK és az EMMI Könyvtári Főosztálya támogatását.

Ezt a problematikát tovább árnyalja, hogy feltétlenül szükséges az anyanyelvi szint is, amit párhuzamos cím esetén csak a megjegyzésbe írhatunk be. Csak oly módon tudjuk feloldani ezt a gondot, ha cirill betűs leírással is kiegészítjük a bibliográfiai leírásunkat, annak magyar fordításával együtt. A nyelvet tanulók és a ruszin közösség egy része még, illetve már nem érti, de szeretné megtanulni, újratanulni a ruszin nyelvet. Ezért kezdtük el Excelben a művek feldolgozását, a transliterálást (a kiinduló nyelvtől eltérő írásrendszerre való átbetűzést – a szerk.), anyanyelvi és magyar fordítással is.

3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	

A tájékoztatás, az olvasók dokumentumokkal való ellátása, alapfeladatunk. Könyvtárunk minden nap, ingyenesen áll az érdeklődők rendelkezésére a szolgáltatásaival: kölcsönzés, helyben olvasás, irodalomkutatás, témafigyelés, rendezvények szervezése.

További lehetőségünk a digitalizálás. A ruszin közösség szétszórva él a világon. Épp ezért rendkívül fontos a régi ruszin kiadványok és más szakmai szempontból értékes ritka, szinte beszerezhetetlen dokumentumok digitalizálása. Néhány dokumentum egyre bővülő körben fellelhető már a különféle internetes adatbázisokban, de feltétlenül szükséges összefogás e témakörben is az OIK és a nemzetiségi könyvtárak között. Csak így tudjuk ugyanis széles körben eljuttatni dokumentumainkat a nagyközönséghez. Így válhatnak mindenki számára elérhetővé muzeális értékeink.

Együtt jobb! –, hogy végezetül a Nemzetiségi irodalmak gyűjteményére utaljak, amely *Sutarski* Konrad gondozásában jelent meg a Kráter Kiadónál, 2014-ben.

Gyurity Milán

igazgató, Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ

Venclovicstól – Venclovicsig

A cím talán egy nagyra törő irodalomtörténeti előadást sejtet, pedig egy olyan elgondolásra utal, amely a XVIII. században ugyanúgy megállta a helyét, mint ma. *Venclović* egyszerre volt ugyanis a hagyományok tisztelője és újító, akinek célja a mindenki által elérhető tudás, az alkotás volt.

Gavril Stefanović Venclović (1670-1749) szerb ortodox pap, illuminátor (kódexfestő – a szerk.), népművelő, író, költő, korának kiemelkedő és ellentmondásos alakja volt. Sokan Dositej Obradović és Vuk Stefanović Karadžić elődjének tartják, mivel népi nyelven az átlagemberek tanításán dolgozott. Kiprijan Račanin tanítványaként fontos személyisége lett a Szentendrén alapított egyetlen szerb könyvmásoló műhelynek. Ez az intézmény vált az akkori értelmiség nevelőhelyévé. A Venclović által 1717-ben írt, úgynevezett *Sentandrejski bukvar* (Szentendrei ábécés könyv) korának kiemelkedő kézirata, amely nemcsak a nyelvi és egyházi tudást volt hivatott tanítani, hanem gyakorlati tanácsokkal is ellátta a tanárokat, diákokat. Most több évtizedet, sőt évszázadot átugorva (melyek további emblemikus személyiségeket és intézményeket vonultattak fel), a közelmúltban, valamint ma is működő intézményekről és projektekről szeretnék beszámolni.

Magyarország a szerb kultúra szempontjából fontos helyszín, több kezdeményezés táptalaja. Szentendrén például 1812-ben alakult meg az első Szerb Tanítóképző. *Thököly Száva* alapítványa Pesten 1838-tól a szegénysorú, ám tehetséges diákoknak adott lehetőséget, hogy ők is magukba szívhassák a tudást. A szerb értelmiségiek sora volt része ezeknek a történeteknek. A Budai Egyházmegye tulajdonát képező Thökölyánum több más funkciója mellett ma is diákoknak ad otthont. A 90-es évektől, a nemzetiségi önkormányzatok vették át a közösségépítő, szervező szerepet. A Szerb Országos Önkormányzat intézményei sorában elsőként a Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ alakult meg, mely a Könyvtár és a Venclovics Műhely működéséért is felelős. Ez utóbbi a mai magyarországi szerb közösség keretében lát el kiadói feladatokat.

Névadója törekvéseihez hasonlóan, ezt az apró kiadót is egyszerre vezérli a hagyományok ápolása és az újítás szándéka. Hogy a látszólag két különböző szemlélet egymást erősítve akár párhuzamosan is futhat, azt a Baština (Örökség), a Staze (Utak), a

Venclovics Műhely magyar nyelvű fordításai, valamint a hangzó kiadványok bizonyítják. Alapvetően mind a magyarországi szerb örökségből táplálkoznak, hazai írók művei, de modern kisugárással a kortárs elvárásoknak megfelelően. Ez a kettősség szükségszerű a nemzetiségi intézmények munkájában, mert a hagyományokat tovább kell örökíteni és méltó helyet kell számukra biztosítani a mindennapokban.

A Műhely főszerkesztője, *Milosevićs Péter*, akit kortárs íróként már sokan megismertek és megkedveltek. A kiadó egy stílusosan fiatalos kötettel mutatkozott be: a *Pesma budilnika* (A vekker dala), a magyarországi fiatal szerb költők antológiája lett az „elsősülött”. Később évente követték a múlttal és a jelennel egyaránt foglalkozó írások. A *Storija srpske književnosti*, egy könnyed hangvételű irodalomtörténet, melyet szívesen használnak a szerb szakos hallgatók, de az érdeklődő, kedvtelésből olvasók is. Venclović – korábban már említett – ábécés olvasókönyvének fototíp kiadása, mai szerb nyelvű fordítással és magyarázatokkal, a sorozat nem csak kutatók számára értékes darabja. A *Bukvar* egyben tisztelgés a névadó előtt. Az utóbbi években több magyarországi szerb szerző művét is kiadtuk magyar fordításban, többek között *Stepanović Predrag*, *Milosevićs Péter* és *Dujmov Dragomir* írásait. Ez a projekt folytatódik a jövőben is.

A Szerb Nemzetiségi Könyvtár Budapesten, a Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ, valamint a Szerb Országos Önkormányzat közös intézménye, amely nyilvános, de nem önálló könyvtárként működik. Fenntartója a Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ, közvetetten pedig a Szerb Országos Önkormányzat (melynek könyvtáráról 2003-tól szintén a Kulturális Központ gondoskodik). Tevékenységét így két különálló épületben: a Szerb Országos Önkormányzat a Falk Miksa u. 3. sz. alatt található székhelyén és a Nagymező utca 49. alatti közösségi térben végzi. Az elhelyezésére szolgáló helyiségek igazán egyik helyszínen sem könyvtári feladatkört töltenek be, hanem elsősorban az adott intézmények funkcióit elégítik ki elfogadható szinten. (A könyvtárak együttes alapterülete kb. 150 négyzetméter, amelyet főként önkormányzati-adminisztrációs, illetve nemzetiségi kulturális célokra használnak.) Sajnos egyik épület sem akadálymentes.

Bár a Falk Miksa utcában sok évvel ezelőtt szép vitrines polcrendszer lett kialakítva a könyvek számára, a jelenlegi törekvés az, hogy a könyvtár elköltözzön, és máshol kapjon helyet. Emiatt néhány éve, az egyik könyvtári szoba már átkerült – a Kulturális és Dokumentációs Központ könyvei mellé – a Szerb Kulturális Központ galériájára, ahol szintén lett egy kisebb polcos rész. A további állomány sorsa azonban még kérdéses. Jelenleg mindenhol a helyhiány jelent gondot, így aztán könyveink egy részét dobozok őrzik. Annál is inkább, mert a közeljövőben egy, a Szerb Kulturális Központtól csak néhány „lépésnyire” fekvő ingatlanra történő költözésre számítottunk, számítottunk. Mivel az új helyszín tulajdonosa is fenntartónk, a Szerb Országos Önkormányzat, a felmerülő problémákat közös erővel tudjuk megoldani.

A kiszolgálandó közönség létszáma, közel másfélezres. Főként budapesti „óshonos” szerbek, akik még beszélnek szerbül, bár mostanában ez a szám egyre inkább az újonnan ideérkező szerb anyanyelvű felhasználók irányába tolódik el. A könyvtári tagság nálunk ingyenes. Egy könyvtáros munkatárs heti húsz órában gondozza az állományt, de távollétében, amiben csak tud, a Kulturális Központ többi dolgozója is besegít.

Állományunk legnagyobb részt könyvekből és időszaki kiadványokból áll, elektronikus dokumentumok csak elvétve akadnak. Gyűjteményünk kilencven százaléka szerb nyelvű, a fennmaradó tíz százalék pedig legnagyobb részt magyar. Elektronikus katalógus, illetve könyvtári integrált rendszer jelenleg nincs. A régi cédulakatalógus részben még használatban van. Egyik nem tagadott célunk az volt, hogy csatlakozzunk a szerbiai COBISS hálózatához, ezért nem kívántuk magunkat más katalógus mellett elkötelezni, ám mindez még várat magára. A mai elvárásoknak megfelelő digitalizálással mindaddig, amíg nincs interneten elérhető katalógusunk, illetve az említett helyhiánnyal küszködünk, nem igazán

tudunk foglalkozni. Nehezen megoldható gondot jelent nálunk a régebbi kiadványokhoz kötődő szerzői jog kérdése is, hiszen a szerbek, horvátok és szlovének sokszor egyszerre is érintettek. Könyvtárközi kölcsönzésben nem veszünk részt, házhoz szállítást nem tudunk vállalni. Múlt év végén állományunk szám szerint 5398 dokumentum volt. Ezeknek körülbelül fele szépirodalom, fele szakirodalom. Éves állománygyarapításra minimálisan költünk, szerbiai kapcsolatainknak köszönhetően azonban a Matrica Srpska Könyvtára és Szerbia Nemzeti Könyvtára minden évben ellátja könyvtárunkat egy bizonyos számú új kiadású ajándékkötettel. Olvasóink érdeklődési körének tekintetbe vételével általában az új szépirodalmi művekre és kultúrtörténeti, irodalomtörténeti, történelem- vagy néprajztudományi művekre összpontosítunk. Könyvadományokat és hagyatékot is kapunk a szerb közösség tagjaitól. Gyermekrészlegünk viszonylag kicsi, néhány polcra terjed ki. A tanulók értelemszerűen a szépirodalmi műveket keresik nálunk legtöbbször.

Kiemelt figyelemmel kísérjük a magyarországi szerbek kiadványait és arra törekszünk, hogy hiánytalanul beszerezzük azokat. Ezek nemzetiségi gyűjteményünk legkeresettebb darabjai – kutatásokhoz, szakdolgozatok írásához használják. Természetesen gyűjtjük és őrizzük a Szerb Kalendárium és a Szerb Hetilap számait, de minden olyan más kiadványt is, amely valamilyen módon kapcsolódik a magyarországi szerb közösség életéhez. Az állomány teljes része, szabadpolcon érhető el, és szinte teljes egészében kölcsönözhető. A kivételt néhány szótár továbbá a Szerb Hetilap és a Szerb Kalendárium régi számai jelentik. Ezeket csak helyben lehet kutatni. Külön raktárhelyiségünk nincs. A már említett dobozolt állomány az olvasóközönség számára egyelőre sajnos nem elérhető. A kölcsönzések száma éves átlagban nem nagy, ám ha a helyben használatot is figyelembe vesszük, ez a szám több százra növekszik. A Kulturális Központban elhelyezett könyvtári dokumentumaink könnyen elérhetők az intézmény rendezvényeire látogatók számára, aminek egyik előnye az, hogy a vendégek sok esetben válnak könyvtárhasználóvá. Hátrányt jelent viszont természetesen az, hogy nem rendelkezünk minden pillanatban olyan olvasóteremmel, ahova el lehetne vonulni. Az Önkormányzat épületében sem, hiszen, mint már említettük, az a tér valójában főként hivatali feladatokat szolgál.

Nem a miénk az egyetlen szerb könyvtár az országban, több helyi nemzetiségi önkormányzat is rendelkezik ilyennel. Más nagyobb szerb könyvtár is működik: elég csak a Budai Szerb Egyházmegye és a Nikola Tesla Szerb Iskola könyvtárát kiemelnem. Könyvtáraink jövőjét a technológia használata jelenti. A Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ tervei között szerepel egy közös informatikai rendszer létrehozása, amely több helyi könyvtár katalógusát, illetve állományát egyesítené.

Békey Mária
könyvtáros, Budapesti Lengyel Intézet

A budapesti Lengyel Intézet könyvtára

A Magyarországon működő nemzetiségi könyvtárakat számba véve, szót kell ejteni a budapesti Lengyel Intézet könyvtáráról is, mely bár technikailag nem tartozik a nemzetiségi intézmények közé, a magyarországi lengyelség könyvtári ellátásában – a megyei könyvtárak és a nemzetiségi dokumentum-ellátást koordináló Országos Idegennyelvű Könyvtár mellett – meghatározó szerepet tölt be.

A magyarországi lengyelek kulturális életét számos intézmény és szervezet tevékenysége határozza meg: ilyenek a helyi szintű lengyel nemzetiségi önkormányzatok, a Fővárosi és az Országos Lengyel Önkormányzat, illetve az általa működtetett intézmények: a magyarországi lengyelek életét és történetét dokumentáló Lengyel Kutatóintézet és Múzeum, a Lengyel Ház, valamint a Lengyel Nemzetiségi Nyelvoktató Iskola. Több évtizedes múltra visszatekintő szervezetek a Bem József Lengyel Kulturális Egyesület és a Magyarországi Lengyel Katolikusok Szent Adalbert Egyesülete, fiatalabb a Polonia Nova Közhasznú Kulturális Egyesület. Ezek (a teljesség igénye nélkül felsorolt) szervezetek többnyire rendelkeznek valamekkora könyvtárral, de a könyvtár mint rendszeresen gondozott, feltárt s a használók rendelkezésére bocsátott dokumentum- és információhalmaz többes követelményrendszerének ezek a gyűjtemények (még) nem felelnek meg. A budapesti Lengyel Intézet tevékenységének viszont megalapítása óta – közel 80 éve – fontos része a könyvtár működtetése.

A Lengyel Intézet létrehozásáról 1934-ben kezdtek tárgyalni, a tényleges működését pedig 1939. május 24-én kezdte meg, amit egészen a német megszállásig tudott folytatni. Tevékenységének hangsúlyos része volt a magyarországi lengyel menekültek kulturális ellátása: az intézmény már ekkor kétezer kötetes könyvtárral rendelkezett, melyet a nagykövetség jogi, gazdasági, szakirodalmi gyűjteménye egészített ki. A meglévő állomány szolgáltatása mellett az Intézet kiadói tevékenységet is folytatott: a *Rocznik Polski* (Lengyel évkönyv) mellett megjelenítette a *Biblioteka Polska* (Lengyel könyvtár) című, fő-

leg szépirodalmi műveket tartalmazó, több mint 80 kötetes sorozatot is.

A háború után egy új lengyel intézmény jött létre: 1951-ben a Váci utcában megnyílt a Lengyel Olvasóterem. Egy évvel később elindultak a Varsányi István által vezetett, azóta legendássá vált nyelvtanfolyamok, melyeken harminc év alatt tizenhétezer tanuló ismerkedhetett meg a lengyel nyelv alapjaival.

Az intézmény 1964-ben költözött mai székhelyére, a Nagymező utca és az akkori Népköztársaság útja (most Andrásy út) sarkán álló épületbe, ahol Lengyel Tájékoztató és Kulturális Központként működött, míg 1994-ben újra felvette eredeti nevét.¹ A Lengyel Intézet azóta is fontos szereplője a főváros kulturális életének: tevékenysége elsősorban a képzőművészet, zene, film, színház és irodalom területére terjed ki, de részt vesz a lengyel–magyar kulturális, közéleti és tudományos kapcsolatok ápolásában is, rendszeresen indít lengyel nyelvtanfolyamokat, hozzáférést biztosít több ezer kötetes – könyvekből, folyóiratokból, filmekből és hangoskönyvekből álló – könyvtári gyűjteményéhez.

A könyvtár főként a klasszikus és kortárs lengyel irodalmat, valamint magyar művek lengyel nyelvű fordításait, illetve lengyel szerzők magyarul megjelent műveit gyűjti. A szépirodalom mellett a gyűjteményben a humán területek lengyel vonatkozású szakirodalma jelenik meg hangsúlyosan: irodalomtörténeti és nyelvészeti munkák, a lengyel kultúrát, néprajzot, Lengyelország történetét és földrajzát ismertető művek, a kézikönyvtárban pedig lexikonok, enciklopédiák, egy- és többnyelvű szótárak várják az olvasókat. A rendszeresen frissülő állomány részét képezik továbbá az útikönyvek, a nyelvkönyvek és a kortárs lengyel gyermekirodalmi kiadványok is.²

A könyvtár jelenleg hetente egy alkalommal, kedd délutánonként fogadja a látogatókat, lehetőség biztosítva a helyben olvasásra, dokumentumok kölcsönzésére, és választ adva a Lengyelországgal és a lengyel kultúrával kapcsolatos kérdésekre.

¹ A Lengyel Intézet története 1939-től, <http://polinst.hu/intezet/tortenet> [2018.09.28.]

² A Lengyel Intézet könyvtára, <http://polinst.hu/konyvtar> [2018.09.28.]

A könyvtárhasználók zömét a Magyarországon élő lengyelek teszik ki. Örömeinkre szolgál, hogy az idősebb nemzedék mellett az itt dolgozó lengyel fiatalok és a kisgyermekes családok is – főleg a Budapesten élő lengyel anyukák – rendszeresen felkeresik a könyvtárat.

Lehetőségeink szerint segítjük a műfordítók, kutatók munkáját és a lengyel szakos egyetemi hallgatók tanulmányait – utóbbiak elsősorban a szakdolgozatukhoz keresnek anyagot nálunk. Gyakori vendégeink a Budapesten Erasmus program keretében tanuló lengyel egyetemisták és az Intézet által indított nyelvtanfolyamok hallgatói is.

Bár a könyvtár nem szerepel a nyilvános könyvtárak jegyzékén, használatát igyekszünk mindenki számára lehetővé tenni, dokumentumainkat igény és lehetőség szerint könyvtárközi kölcsönzés révén is elérhetővé tesszük.

Évente átlagosan 80-100 fő iratkozik be a könyvtárba – egy részük rendszeresen, hetente vagy havonta visszajár, mások egy meghatározott téma után kutatva találják meg az intézményt, és csak egy-egy alkalommal veszik igénybe szolgáltatásait.

A könyvtár állománya az intézményt fenntartó Lengyel Külügyminisztérium bőkezű támogatásának köszönhetően rendszeresen új kötetekkel gyarapodik, online katalógusában jelenleg közel 6500 dokumentum szerepel. A lengyel fejlesztésű MAK+ integrált könyvtári rendszerben 2014 óta épített adatbázis az állomány döntő részét tartalmazza, a friss beszerzések naprakészen elérhetők. A központi adatbázisból letölthető rekordok lehetővé teszik az állomány szakszerű és gyors leírását; a feldolgozásban nyári szakmai gyakorlat keretében a Varsói Egyetem könyvtárszakos hallgatói segédkeztek. A Lengyel Intézet honlapjáról elérhető katalógus³ lengyel és angol nyelvű keresőfelülettel rendelkezik.

A Lengyel Intézet könyvtára a lengyel és a magyar könyvtári rendszer egyfajta metszéspontjának tekinthető, mely egyedi gyűjteményére támaszkodva a Magyarországon élő lengyeleknek közkönyvtári szolgáltatásokat nyújt, a Lengyelország és a lengyel kultúra iránt érdeklődőknek pedig a szakkönyvtárraktól elvárható minőségű tájékoztatást igyekszik biztosítani, a legváltozatosabb használói igények kielégítésére törekedve.

³ Szukam ksiązki, <https://szukamksiazki.pl/SzukamKsiazki/katalog/index.html?selectedBib=1442> [2018.09.28.]

Vetróné Negreu Mariana
igazgató, Magyarországi Románok Országos
Önkormányzata Dokumentációs és Információs
Központja

előadása

A Magyarországi Románok Országos Önkormányzata 2003-ban a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó törvény rendelkezései alapján határozott az intézmény létrehozásáról. A megfelelő működéshez ingatlant vásárolt és rendezett be Gyulán a *nagy román város* nevű városrészben, a Sáros utca 17. szám alatt. Ebben a városnegyedben található a Magyarországi Románok Országos Önkormányzatának székhelye, itt van a Hivatala, az általa fenntartott és működtetett Nicolae Bălcescu Román Gimnázium Általános Iskola és Kollégium, a románvárosi óvoda s itt található a romániai magyar ortodox egyházmegye székhelye is.

Az intézmény igazgatója 2015. május 1. napja óta Vetróné Negreu Mariana, aki egyben a Magyarországi Románok Országos Önkormányzatának is tagja.

Az intézmény alapító okiratában múzeumi (gyűjteményi, kiállítási, közművelődési és közönségkapcsolati tevékenység), illetve közművelődési (közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése, hagyományos közösségi kulturális értékek gondozása, egész életre kiterjedő tanulás, amatőr művészetek) mellett a helyi, térségi közösségi tér biztosítása, működtetése, nemzetközi kulturális együttműködés, nemzetiségi médiatartalom-szolgáltatás és támogatása, színházi és művészeti tevékenység, valamint kiadói tevékenységek kerültek rögzítésre.

Az intézmény jelenleg kiállítóteremmel, könyvtárral és olvasóteremmel rendelkezik. A könyvtárban levő könyvek egy részét hazai és romániai intézmények, civil szervezetek, valamint magán-személyek adományozták, egy részük pedig saját kiadású könyv.

Az intézmény tágas udvara az a hely, ahol különféle rendezvényeket szervezünk, mint például a román népdalok és táncok előadásai, a románság hagyományos ételeinek bemutatása vagy a román származású nyugdíjasok találkozója és a román nemzetiségi oktatási intézményekben tanuló gyermekeknek szervezett programok.

Az intézmény az Országos Önkormányzattal együtt, illetve önállóan is évente számos rendezvényt szervez, melynek célja a romániai közösség hagyományainak és szokásainak megőrzése és fenntartása. Néhány hagyományosat megemlítek ezek közül.

Az *Országos Román Nemzetiségi Bált* minden évben megrendezzük a Gyulai Román Kulturális Központban. A meghívott vendégek egyrészt az anyaországból, másrészt a Magyarországon élő román nemzetiségi közösségekből érkeztek az ország különböző településeiről.

Az intézmény megalapítása óta igyekszik a románság identitás tudatát fejleszteni, nyelvének használatát elősegíteni és elismerni, elismertetni azokat a személyeket, akik sokat tettek vagy tesznek ezeknek a céloknak a megvalósítása érdekében. A 2005. január 14-én elhalálozott nagyszerű pedagógusra, országos alelnökre – *Tanaszi Jánosra* – emlékeztünk, aki sokat tett a románság identitásának, kultúrájának, nyelvének megőrzéséért a Pocsajon hagyományosan megrendezett *Tanaszi Kupa* keretében. Így köszönjük meg munkásságát, legfőképpen azt, amit az oktatás területén a gyerekekért, a román nemzetiségi fiatalokért tett.

Az *Országos Román Gasztronómiai Fesztivál* szintén hagyománnyá vált a magyarországi román és több romániai s moldovai település lakossága körében. A hagyományos román ételek főzése, sütése mellett a pörköltfőző versenyen is megmutathatta minden tájegység, hogy őfeléjük hogyan készülnek az ételek. A rendezvény alkalmat adott új kapcsolatok kiépítésére és a régiiek ápolására is. A román nyelvű műsor, a román táncok bemutatása a román kultúra megjelenítését szolgálta. Az ételkészítés a román hagyományok felelevenítése mellett közelebb hozta egymáshoz a tájegységek embereit. A román nyelvet többségében jól beszélő csapatok nyelvhasználatukban is gazdagodtak.

Az *Ikonfestészet gyermekszemmel* című rendezvény keretében a Zsákai Román Ortodox Egyház papjának tanítványai mérték össze ikonfestészeti tudásukat, majd az általuk készített alkotásokból kiállítást nyitottunk. A gyerekek az ikonfestészeti verseny során a pap által román nyelven tartott előadás alkalmával az ortodox hitéről is tanultak. A rendezvény ideális lehetőséget nyújtott a román nyelv tanulásához és gyakorlásához.

Az *Eminescu emléknapot* a költő halálának 128. évfordulóján tartottuk a festői környezetű köröszegapáti román ortodox templomban, az egyházzal együttműködve. A költő munkásságának

méltatását követően a helyi román gyerekek anyanyelvükön adták elő Eminescu legszebb verseit. A megemlékezés után a templomkertben került sor a vendéglátásra.

A múlt évben is megszerveztük az *Anyország Kulturális Öröksége Tábor*t. A Magyarországi Románok Országos Önkormányzata által fenntartott oktatási intézményekből érkező gyermekek és kísérőik megismerkedtek Kolozsvár és környéke nevezetességével, melyek méltón tükrözik az ország kultúráját, művészetét, történelmét, hitéletét. Megismerték a néphagyományok eredetét, élőben tapasztalhatták a magyarországi nemzetiségi oktatásban Romániáról tanultakat és gyakorolhatták a román nyelvet.

A román nyelv használatának megerősítésére harmadik alkalommal rendeztünk *kulturális nyelvnapokat*. Ezen gyulai román nemzetiségű gyermekek vettek részt, s az egész napos esemény során román néptáncoktató segítségével ismerkedtek a román néptánc alaplépéseivel úgy, hogy a tájékoztatókat és utasításokat anyanyelvükön kapták. Román anyanyelvi szintű pedagógus közreműködésével az otthonról és az iskolából hozott nyelvtudásukat további programok, játékos vetélkedők, nyelvi foglalkozások keretében fejleszthették tovább.

A *mi falunk – Kétegyháza* program keretében a helyi ortodox egyház képviselője a Román Ortodox Egyház szokásait, hagyományait ismertette. Ezzel az előadással továbbfejlesztettük a korábbi évek rendezvényeit, hiszen az előző években a kultúra, hagyományápolás volt a fő cél a programban, ezt bővítettük ki a hitéleti szokások és hagyományok felelevenítésével.

A *Kolinda fesztivál* napján korán reggel a romániai Faget településről érkeztek a kolindálók a Dokumentációs és Információs Központ épületébe. Az érkezést követően az intézmény igazgatójának és dolgozóinak mutatták be ünnepi műsorukat. Gyula város románság lakta városrészében, az ott élő családokhoz is beköszöntek kedves műsorukkal. A karácsonyi köszöntő előadást a Nicolae Bălcescu Gimnázium és Általános Iskolai diákjainak és tantestü-

letének is bemutatták. Ellátogattak a Románvárosi Óvodába is. A Gyulai várnál a település valamennyi lakójának kolindáltak szeretettel. Az anyaországból érkező csoportot fogadta a román ortodox püspök, majd a gyulai román ortodox templomban az egyház képviselőit és híveit is köszöntötték. Körútjuk utolsó állomásaként a Magyarországi Románok Országos Önkormányzata épületébe kopogtattak be, ahol a képviselőknek és a hivatal dolgozóinak kívántak békés, boldog ünnepeket.

Anyagi és pályázati lehetőségeinkhez mértente igyekszünk *egy-egy új könyvet kiadni*. Az elmúlt években *A kétegyházi román hagyományok, A kétegyházi román iskola története, A kétegyházi román ortodox egyház és közössége 1716-2016* című kiadványok kerültek az olvasókhoz. Mindhárom könyv szerzője Zombainé Szarka Mária, az országos román önkormányzat tagja. *A polgári jogi tárgyak jelentés* című kötet szerzői Peter Tărchilă és Gabriel-Miron Popescu, az aradi Aurel Vlaicu Egyetem professzorai. Tavaly a *Magyarországi románok 2014-2016* címmel jelentettünk meg egy százoldalas könyvet.

Büszkeségünk a *Hagyományörző táncsoportunk*, amelynek tagjai a Bălcescu Gimnázium diákjaiból kerülnek ki. Aktív résztvevői nemcsak a hazai, hanem az anyaországi fesztiváloknak is. *Cserháti* Mihálynak tíz évvel ezelőtt olyan fiatalokból sikerült egy igazi közösséget szervezni, akik ismerik a valódi román értékeket, az ősi román táncokat, dalokat és hagyományokat. Ezek a fáradhatatlan fiatalok 2012-ben a Felszállott a páva sorozatában az elődöntőig jutottak. A táncsoport 2010-ben kiváló minősítést szerzett.

Intézményünk működteti az Országos Román Önkormányzat tulajdonában álló *Kétegyházi Román Nemzetiségi Tájékoztató*, ami Magyarország területén az egyetlen ilyen intézmény. Alig tizenöt kilométernyire Gyulától mutatja be, a román népi kultúrát. Az épületet a XIX. század második felében emelték. A „tisztaszobát” úgy tervezték, hogy tükrözze a paraszti életet. Ebben kaptak helyet a vendégek, és itt tartották az ünnepeket is az esztendő során.

